

CERCETĂRI ARHEOLOGICE PRIVIND SECOLELE IV—XI ÎN JUDEȚUL VRANCEA

IOAN MITREA

Pînă nu demult, pe teritoriul de azi al județului Vrancea, județ care cuprinde în limitele sale administrative și străvechiul teritoriu românesc cunoscut sub numele de „Țara Vrancei“, erau identificate doar cîteva stațiuni arheologice din epoca secolelor IV—XI, rezultat al unor cercetări de suprafață¹, sau al unor descoperiri fortuite².

Orientarea accentuată din ultimii ani, spre o mai intensă cercetare a epocii secolelor IV—XI, epocă de mare importanță pentru cunoașterea procesului de etnogeneză a poporului român, a dus și în Vrancea, ca și în toate celelalte regiuni ale țării, la descoperirea unor importante dovezi arheologice, dovezi ce constituie puncte de reper pentru reconstituirea istoriei și civilizației din secolele IV—XI, din spațiul carpatodunărean.

În ansamblul cercetărilor arheologice efectuate în ultimii ani, în diferite stațiuni de pe cuprinsul județului Vrancea, se înscriu, în ordinea încadrării lor cronologice, și cercetările de la Oreavu, Lespezi—Homocea și Cîmpineanca³.

1. Așezarea de la Oreavu

Situată pe terasa din stînga Rimnei, în marginea de est a satului Oreavu, comuna Gugești, jud. Vrancea, în punctul numit de localnici „Islaz“, așezarea din epoca migrațiilor, din acest punct, a făcut obiectul unor săpături arheologice sistematice în august 1975.

În suprafața cercetată, prin secțiuni paralele, trasate pe direcția N—S și deschiderea unor casete, (fig. 1) s-au descoperit patru locuințe,

1 N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița, Em. Zaharia, *Așezări din Moldova. De la paleolitic pînă în secolul al XVIII-lea*, Ed. Academiei, București, 1970, p. 359—367.

2 Maria Comșa și Gh. Constantinescu, *Depozitul de unelte și arme din epoca feudală timpurie descoperit la Dragosloveni (jud. Vrancea)*, în SCIV, 20, 1969, 3, p. 425—435.

3 Menționăm că săpăturile arheologice în așezările amintite aici, au fost efectuate cu fonduri asigurate de Muzeul de istorie și etnografie din Focșani. Materialele rezultate din aceste săpături au intrat în colecțiile acestui muzeu.

dintre care trei aparțin secolului al IV-lea, iar una aparține secolului al VI-lea.

Din punct de vedere stratigrafic, în așezarea de la Oreavu, situația se prezintă astfel peste pământul galben, aflat la circa 0,25 m înspre capătul de nord al secțiunilor, unde terenul coboară ușor în pantă și a fost mereu spălat, și la circa 0,70 m înspre capătul de sud, se supra-

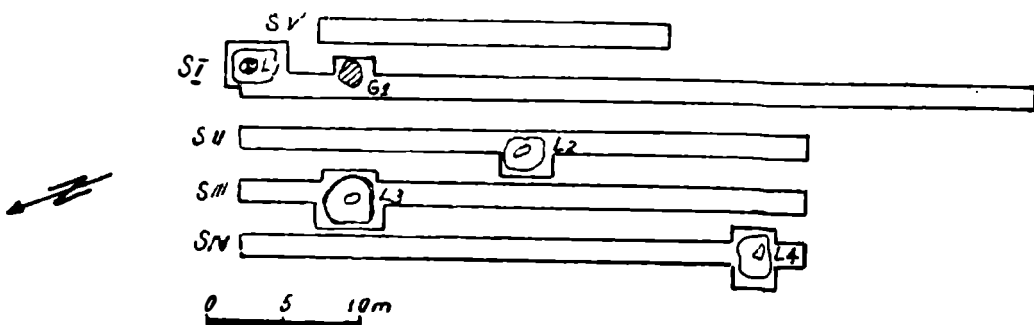

Fig. 1. Planul săpăturilor arheologice de la Oreavu.

pune un strat de pământ brun-deschis, a cărui grosime variază de la 0,10 m la nord pînă la 0,35 m înspre capătul de sud al secțiunilor săpate, în care se găsesc materialele arheologice.

La baza acestui strat, apar sporadic materiale caracteristice secolului al III-lea. Peste acest nivel arheologic discontinuu se suprapune nivelul cu materiale ce aparțin secolului al IV-lea. În partea de sus a acestui strat apar, destul de rar, materiale care pot fi atribuite secolului al VI-lea. Majoritatea materialelor arheologice au fost găsite în complexele de locuire. În restul secțiunilor s-au găsit în mod răzleț fragmente ceramice și câteva bucăți de zgură. Peste stratul de pământ care conține orizontul arheologic, urmează un strat de pământ brun care formează orizontul arabil, deranjat aproape pe toată adîncimea de lucrările agricole.

Așezării din secolul al IV-lea îi aparțin trei din cele patru locuințe descoperite prin cercetările de la Oreavu.

Două dintre locuințe (fig. 2/L₂ și L₄) sînt de tipul locuințelor de suprafață, iar a treia (fig. 2/L₃) este parțial îngropată în pământ, un semibordei.

Semibordeiul, în colțul de vest, a suprapus o groapă, în care s-au găsit câteva fragmente ceramice, lucrute cu mina și la roată, ce pot fi atribuite secolului al III-lea. În partea de sus a gropii, la limita podelei, care era bătătorită și nu lutuită, s-a găsit o fibulă de bronz (fig. 3/1) cu portagrafa înaltă și articulația în sistem de balama. Fibula de la

Oreavu își găsește analogii în descoperirile de la Tîrșor⁴, Lichitișeni⁵ și Bocani⁶. Unele asemănări există și între fibula de la Oreavu și una din fibulele din necropola de la Izvorul⁷ Pe baza analogiilor menționate fibula de la Oreavu poate fi atribuită celei de a doua jumătăți a secolului al III-lea. Această fibulă, alături de unele fragmente ceramice, între care un fragment dintr-o ceașcă, precum și o toartă de ceașcă (fig. 3/3), indică prezența unui nivel arheologic discontinuu în așezarea de la Oreavu, care poate fi atribuit celei de a doua jumătăți a secolului al III-lea.

Se poate aprecia că așezarea din secolul al IV-lea de la Oreavu, mult mai bine definită, prin materialele descoperite în complexele de locuire corespunzătoare (L_2 , L_3 și L_4), își are începuturile în cea de a doua jumătate a secolului al III-lea, dovedite aceste începuturi prin prezența fibulei amintite, prin unele materiale ceramice caracteristice secolului al III-lea, a căror tradiție este evidentă și în nivelul atribuit secolului al IV-lea.

Semibordeiul, ca și locuințele de suprafață, atît cît s-a putut observa și preciza, sînt de formă rectangulară în plan.

În fiecare din cele trei locuințe s-au descoperit vetre simple din lut, la a căror amenajare uneori s-au folosit și bolovani (L_4). Atît locuințele de suprafață cît și semibordeiul din așezarea de la Oreavu, prin forma lor, cît și prin tipul de vatră folosit, sau alte detalii de construcție, își găsesc analogii în descoperirile din secolul al IV-lea de pe teritoriul României⁸.

În groapa semibordeiului, ca și în suprafața locuințelor de suprafață s-a descoperit o cantitate relativ mare de ceramică.

Predomină în toate complexele ceramica lucrată la roată, care reprezintă peste 90% din totalul ceramicii aflate în această așezare.

Din categoria ceramicii lucrate cu mîna, menționăm cîteva funduri de vase, fragmente din gura unor vase (fig. 4/6), ca și un vas mic, redînd forma unei fructiere (fig. 3/6), aflat în S IV în apropierea locuinței L_4 .

Ceramica lucrată la roată cuprinde două specii: a) ceramică lucrată la roată, din pastă fină, din care au fost confecționate vase de diferite forme, de culoare cenușie (fig. 4/1, 2, 4, 8, 10, 11; fig. 5/1, 7, 11; fig. 6/1, 2, 7, 8), roșu-cărămizie (fig. 4/7; fig. 5/2, 6; fig. 6/5) și mai rar de culoare galbuie (fig. 4/9; și b) vase lucrate la roată din pastă cu

4 Gh. Diaconu, *Tîrșor. Necropola din secolele III—IV e.n.*, Ed. Academiei, București, 1965, p. 161, Pl. XI/7. „Fibula din fier din M 198, cu portagrafa înaltă și cu articulația sa în sistem de balama, nu poate să dateze, de asemenea, decît de la mijlocul secolului al III-lea e.n.” p. 29.

5 Fibula de la Lichitișeni este din bronz. Colecțiile Muzeului județean de istorie și artă Bacău. Inv. 819.

6 E. A. Rikman, *Pamiatniki sarmatov i plemen cerniahovskoi kulturi*, Chișinău, 1975, p. 28, fig. 13/9.

7 Bucur Mitrea, Constantin Preda, *Necropole din secolul al IV-lea e.n. în Muntenia*, Ed. Academiei, București, 1966, p. 72 și fig. 184/1—2.

8 I. Ioniță, *Contribuții cu privire la cultura Sintana de Mureș — Cerneahov pe teritoriul Republicii Socialiste România*, în *Arheologia Moldovei*, IV, 1966, p. 193—198.

nisip în compoziție (fig. 4/3, 5 ; fig. 5/3, 4, 12, 13) sau cu microprundișuri (fig. 5/8 ; fig. 6/3, 4, 6).

Atît ceramica din pastă fină, cît și ceramica din pastă cu nisip sau microprundișuri în compoziție, este ornamentată.

Pe ceramica fină, cenușie, se întilnește un decor format din dungi în relief sau adîncite, motive executate în tehnica lustruirii (fig. 6/2), uneori cu motive în „X” (fig. 4/8), sau ornamente ștanțate, compuse din motive vegetale (fig. 6/1). Atît ornamentele realizate în tehnica lustruirii, cît și cele ștanțate, compuse din motive vegetale, sînt cunoscute pe ceramica din secolul al IV-lea⁹.

Pe un fragment de vas din ceramică fină gălbuie, se întilnește un decor neregulat, redînd linii ușor adîncite, dispuse în zig-zag (fig. 4/9).

Un fragment, care provine din gîtul unui vas, de culoare roșcat-cărămizie, are un decor, constînd dintr-o bandă lată cu striuri vălurite, foarte fine (fig. 5/6).

Ceramica din pastă cu nisip și microprundișuri în compoziție, din care s-au confecționat vase mari, îndeosebi vase de provizii, cu marginile îngroșate în interior și exterior (fig. 4/3 ; fig. 6/4, 8), este ornamentată cu benzi de linii drepte și în val incizate (fig. 4/5 ; fig. 5/3, 4, 8, 12, 13 ; fig. 6/3, 4, 6).

Uneori sînt decorate și buzele late, cu motive din benzi vălurite (fig. 6/4).

Ceramica zgrunțuroasă, din așezarea de la Oreavu, atît ca formă, cît și ca motive ornamentale, își găsește numeroase analogii în descoperirile din Muntenia¹⁰, Moldova¹¹ și Transilvania¹², din secolul al IV-lea.

În afara categoriilor și speciilor ceramice descrise mai sus, mai amintim un fragment roșcat, canelat (fig. 5/5, din corpul unei amfore, precum și un fragment de toartă de amforă (fig. 5/9).

Pe lîngă ceramică, din inventarul așezării din secolul al IV-lea mai menționăm cîteva bucăți de zgură, un obiect din fier, alungit și mai subțire la un capăt (fig. 3/7), o jumătate dintr-o fusaiolă plată, lucrată din pastă fină, cenușie (fig. 3/4), o fusaiolă mai mică, tot plată, cenușie, avînd doar început orificiul de fixare (fig. 3/5), precum și o fusaiolă bîtroncică, canelată (fig. 3/2). Fusaiolele plate, din pastă fină, cenușie, se întilnesc în așezările din secolul al IV-lea¹³, ca și în așezările din epoca următoare.

⁹ Ibidem, p. 202.

¹¹ I. Ioniță, op. cit., p. 205 și p. 208, fig. 14/1, 4 ; Ioan Mitrea și Al. Artimon,

¹² I. Ioniță, op. cit., p. 205 și p. 208, fig. 14/1, 4. Ioan Mitrea și Al. Artimon, *Descoperiri prefeudale la Curtea Domnească — Bacău*, în *Carpica*, IV, 1971, p. 231 ; p. 237, fig. 9/1, 3, 5, 6 ; p. 238, fig. 10/2.

¹³ Lîgia Bîrzu, *Continuitatea populației autohtone în Transilvania în secolele IV—V*, Ed. Academiei, București, 1973, p. 35—37.

¹⁴ Dan Gh. Teodor, V. Căpitanu și I. Mitrea, *Cercetările arheologice de la Mîrșeaia—Costișa și contribuția lor la cunoașterea culturii materiale locale din secolele V—VI din Moldova*, în *Carpica*, I, 1968, p. 238, fig. 7/3, 5, 7.

În așezarea din secolul al IV-lea de la Bacău — Curtea domnească, se cunosc fusaiole asemănătoare celor din Oreavu. Săpături 1971—1972. Materialul este înedit.

Deși mai rar întâlnit, tipul de fusaolă bitronconică, decorată cu caneluri formînd cercuri concentrice paralele, este prezent pînă tîrziu în secolele VII—VIII, vreme în care, canelurile pronunțate din secolul IV sînt înlocuite cu linii incizate.

Exemplare din secolele VII—VIII, se cunosc în Moldova, la Izvoare-Bahna¹⁴, în Transilvania la Filiaș¹⁵ și în R.S.S. Moldovenească¹⁶.

În ansamblul lor, materialele din așezarea din secolul IV de la Oreavu, și în primul rînd ceramica, își găsește analogii în descoperirile din așezările contemporane din întreg spațiul carpato-dunărean.

Formele, motivele ornamentale, compoziția pastei, constatate la ceramica de la Oreavu, se dovedesc a fi în marea lor majoritate de tradiție locală.

Dacă ceramica provincial-romană, roșcată-cărămizie, este folosită de populația autohtonă încă din secolul II, ceramica zgrunțuroasă, este prezentă începînd din secolul al III-lea în olăria geto-dacilor¹⁷.

Descoperirile din secolul al IV-lea de la Oreavu¹⁸, documentează un aspect cultural specific regiunii din zona de contact a Subcarpaților Vrancei cu Cîmpia Siretului, aspect cultural care se dovedește a avea strînsă legătură cu complexele culturale din regiunile de la sud de Carpați.

Prin cercetările de la Oreavu, au fost descoperite și materiale arheologice care pot fi atribuite unui nivel din secolul al VI-lea. Acestui orizont cultural îi aparține locuința de suprafață din secțiunea I (fig. 1/SI—L₁ ; fig. 2/L₁).

Conturul acestei locuințe mai greu de surprins în totalitate, pare a indica o formă rectangulară. Aproximativ pe mijlocul locuinței, ceva mai înspre colțul de nord, s-a dezlăsat o vatră simplă, din lut și piatră. În suprafața locuinței s-au găsit foarte puține materiale. Singurele fragmente ceramice descoperite în această locuință s-au găsit printre bolovanii de la vatră. Este vorba de un fragment ceramic lucrat la roată din pastă fină cenușie, avînd pe umăr o linie în relief, iar între buză și această linie în relief, un ornament constînd dintr-o linie incizată vălurită (fig. 7/3). Acest fragment provine dintr-un vas borcan, de mici dimensiuni, avînd buza mult răsfrîntă (fig. 7/2).

Tot între pietrele de la vatră s-au găsit și două fragmente de tipsie (fig. 7/5, 6), lucrate din pastă cu cioburi în compoziție, avînd fundul

14 Ioan Mitrea, *Așezarea prefeudală de la Izvoare—Bahna (II). Contribuții la arheologia epocii de formare a poporului român*, Carpica, X, 1978, fig. 21/9.

15 Székely Zoltán, *Așezări din secolul VI—IX e.n. în sud-estul Transilvaniei*, în *Aluta*, VI—VII, 1974—1975, p. 44.

16 I. A. Rafalovici, *Slaviane VI—IX vekov v Moldavii*, Chișinău, 1972, p. 204, fig. 32/12.

17 Gh. Diaconu, op. cit., p. 76.

18 Descoperirile de la Oreavu—Islaz, nu sînt singulare în această zonă. Tot pe teritoriul satului Oreavu, în punctul „Ceprăzari”, situat pe malul Rîmnei, s-au cules de la suprafață fragmente ceramice caracteristice secolului al IV-lea, între care se remarcă mai multe fragmente de funduri de vas cu cercuri concentrice, de la desprinderea cu sfoara de pe discul roții olarului.

Pe raza satului Gugești, în punctul „Gura hîrtopului mare”, punct situat pe terasa din dreapta Rîmnei, a mai fost identificată, prin cercetări de suprafață, o așezare cu ceramică caracteristică secolului al IV-lea.

gros, buza într-un caz, mai groasă și rotunjită (fig. 7/7), iar în al doilea subțiată și puțin teșită (fig. 7/8).

Aceluiași nivel, îi atribuim și un alt fragment ceramic, lucrat tot la roată din pastă cu microprundișuri, decorat cu striuri orizontale (fig. 7/4), provenind dintr-un vas borcan cu buza arcuită mult în afară (fig. 7/1).

Locuințele de suprafață se întâlnesc în așezările din secolul al VI-lea, în unele cazuri acest tip de locuință fiind chiar predominant ¹⁹.

Fragmentele ceramice, lucrate la roată, din așezarea de la Oreavu, își găsesc analogii în ceramica caracteristică complexelor de tip Ipotești—Cindești din Muntenia ²⁰, cu precădere în cele atribuite sfârșitului secolului V și secolului VI ²¹, sau în unele așezări din Moldova atribuite secolelor V—VI, dintre care amintim aici, pe cele de la Costișa ²², Bacău ²³ și Davideni ²⁴.

Tipsii asemănătoare aceloră din care provin fragmentele de la Oreavu, sînt cunoscute atît în Muntenia în complexele de tip Ipotești—Cindești ²⁵ cît și în așezările din Moldova, atribuite secolului al VI-lea, cum ar fi cele de la Bacău ²⁶, Izvoare — Bahna ²⁷, Davideni ²⁸, etc.

Avînd în vedere trăsăturile caracteristice ale fragmentelor ceramice, aflate în L_1 , analogiile cele mai apropiate amintite mai sus, atribuim acest complex, ca și nivelul superior din așezarea de la Oreavu în ansamblu, secolului al VI-lea.

Din cele prezentate, rezultă că deși nu au avut o mare amploare, cercetările arheologice de la Oreavu au dus la descoperirea unei așezări în care au fost identificate unele complexe de locuire din secolul al IV-lea, așezare ale cărei începuturi pot fi plasate însă în a doua jumătate a secolului al III-lea, precum și a unui nivel, căruia îi corespunde o locuință de suprafață (L_1), ce poate fi atribuită secolului al VI-lea.

În linii mari, rezultatele acestor săpături, completate cu unele date oferite de cercetările de suprafață efectuate în zonă, dovedesc o continuitate de viață a populației autohtone, în curs de romanizare în epoca secolelor III—VI e.n., în teritoriul la care ne-am referit.

19 Suzana Dolinescu—Ferche, *Așezări din secolele III și VI e.n. în sud-vestul Munteniei*. Cercetările de la Dulceanca, Ed. Academiei, București, 1974, p. 63—80.

20 V. Teodorescu, *Despre cultura Ipotești—Cindești în lumina cercetărilor arheologice din nord-estul Munteniei (regiunea Ploiești)*, în SCIV, t. 15, 4, 1964, p. 485 și urm.; Margareta Constantiniu, *Elemente romano-bizantine în cultura materială a populației autohtone din partea centrală a Munteniei în secolele VI—VII e.n.*, în SCIV, t. 17, 4, 1966, p. 670—671; Suzana Dolinescu-Ferche, op. cit., p. 75, fig. 69/1—5; p. 84, fig. 84; fig. 85/1—3; fig. 120/1—2.

21 V. Teodorescu, op. cit., p. 491—492, 496.

22 Dan Gh. Teodor, V. Căpitanu și I. Mitrea, op. cit., p. 240, fig. 4/1; p. 241, fig. 5/1, 6, 9.

23 Săpături, I. Mitrea, 1971—1972, materialul este inedit.

24 Săpături, I. Mitrea 1970—1977, materialul este inedit.

25 V. Teodorescu, op. cit., p. 492.

26 I. Mitrea și Al. Artimon, op. cit., p. 243, fig. 14/1—6.

27 I. Mitrea, op. cit., în Carpica, X, 1978, fig. 6/9; fig. 7/5.

28 I. Mitrea, Săpături 1970—1977, materialul în marea majoritate este inedit.

2. Așezarea de la Lespezi — Homocea

Așezarea prefeudală de la Lespezi — Homocea, este situată la N—NV de satul Lespezi, comuna Homocea, județul Vrancea. Cercetările din această așezare au avut caracterul unor săpături arheologice de salvare²⁹, care au fost efectuate în toamna anului 1974, într-un punct, de pe malul drept al piriului Prisăcii, situat la câteva sute de metri de biserica din Lespezi. Cu ocazia unor cercetări de suprafață, în punctul amintit, s-a observat în malul drept al piriului Prisăcii, groapa unui bordei.

Săpăturile efectuate în acest loc au dus la dezvelirea unei locuințe prefeudale, de tipul celor îngropate în pământ, fiind parțial distrusă pe latura de sud, ca urmare a surpărilor repetate din acest mal.

Locuința descoperită la Lespezi — Homocea (fig. 8) este de tipul celor adâncite în pământ, de formă rectangulară în plan, având lungimea laturii de nord de 3,80 m, colțurile ușor rotunjite și pereții părții săpate în pământ aproape drepecți în plan vertical. În colțul de NE al locuinței, la oarecare distanță de pereți, s-au găsit resturile unui cup-tor din piatră, având gura orientată aproximativ spre mijlocul locuinței.

În umplutura gropii bordeiului, ca și pe podea și cu deosebire în zona pietrarului, s-a găsit o mare cantitate de cenușă și cărbuni, fapt ce ne determină să apreciem că această locuință a fost distrusă prin incendiu.

Inventarul aflat în această locuință este format numai din ceramică.

O primă categorie o constituie ceramica lucrată cu mîna dintr-o pastă ce conține în compoziție cioburi pisate și foarte rar microprun-disuri. Din această pastă, au fost confecționate în special vase de tip borcan, de diferite dimensiuni, cu fundurile îngroșate, pereții mai groși spre baza vasului și mai subțiri spre gură, iar buza mai mult sau mai puțin răsfrîntă (fig. 9/1, 2, 5, 8).

Vasele borcan, lucrate cu mina, sînt ornamentate pe buză cu alveole, făcute cu vîrfu degetului, sau creștături, realizate cu un bețisor (fig. 9/1, 2, 5, 8).

Din aceeași pastă, cu cioburi în compoziție, s-au lucrat și tipsii (tigăi), folosite probabil pentru copt pîinea.

În locuința dezvelită la Lespezi — Homocea, s-au găsit mai multe fragmente de tipsie, majoritatea provenind din același exemplar (fig. 9/10; fig. 10/6). Este o tipsie de dimensiuni mici, cu fundul îngroșat, marginea scundă și buza subțiată la exterior.

A doua categorie o formează ceramica lucrată la roată.

La roata cu turație lentă sau medie, au fost confecționate, dintr-o pastă mai bună, de obicei cu microprun-disuri în compoziție și rar cu cioburi, vase borcan, de dimensiuni diferite. Gura acestor vase este mai largă decît fundul, buza mai mult sau mai puțin răsfrîntă (fig. 9/4; fig. 10/1).

²⁹ Ioan Mitrea, *Săpăturile de salvare din așezarea prefeudală de la Lespezi—Homocea*, în *Carpica*, VIII, 1976, p. 183 și urm.

Vasele din această categorie, au fost ornamentate cu benzi de striuri drepte și vălurite (fig. 9/4, 6, 7).

Uneori striurile drepte sînt mult distanțate între ele.

Un fragment, ce provine din gura unui vas mai mare, cu pereții groși, avînd buza răsfrîntă și teșită, este decorat cu striuri dispuse vertical în fascicule (fig. 9/3 ; fig. 10/3).

Tipul de locuință descoperit la Lespezi — Homocea, cit și inventarul aflat în această locuință, își găsește analogii în așezările din secolele VIII—IX cercetate în Moldova sau în celelalte regiuni ale țării noastre. Pentru ceramica de la Lespezi — Homocea, găsim analogii în Moldova la Hlincea — Iași³⁰, Spinoasa³¹, Băiceni — Siliște³², Brășăuți³³, Oncești³⁴, Izvoare — Bahna³⁵, etc.

Vase borcan, ornamentate cu benzi, de linii orizontale sau vălurite, sînt cunoscute în Transilvania, la Bedeháza³⁶, din săpăturile efectuate cu aproape trei decenii în urmă.

În ultimii ani, ceramică asemănătoare celei de la Lespezi — Homocea a fost descoperită în mai multe așezări din sud-estul Transilvaniei, dintre care amintim Bezid³⁷, Filiaș³⁸ și Sălașuri³⁹.

În R.S.S. Moldovenească, în peste 90 de stațiuni arheologice⁴⁰, date în secolele VIII—IX a fost descoperită ceramică asemănătoare celei din așezarea de la Lespezi — Homocea.

Pe baza analogiilor amintite, între ceramica descoperită la Lespezi — Homocea și ceramica de aceeași factură aflată în așezările menționate mai sus, considerăm că inventarul locuinței prezentate, ca și așezarea de la Lespezi — Homocea în ansamblul său, poate fi datată în secolul al VIII-lea și începutul secolului al IX-lea.

30 M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratorii, *Șantierul Hlincea—Iași*, în SCIV V, 1954, 1—2, p. 233 și urm.; idem, în SCIV, VI, 1955, 3—4, p. 687 și urm. Avem în vedere în cazul de față materialele de la Hlincea caracteristice secolului VIII și începutul secolului al IX-lea.

31 A. Nițu și D. Teodor, *Raport asupra sondajului din așezarea prefeudală de la Spinoasa*, în Materiale, IV, 1959, p. 485 și urm.; D. Teodor și Em. Zaharia, *Sondașele de la Spinoasa și Erbicieni*, în Materiale, VIII, 1962, n. 35 și urm.

32 I. Ioniță și V. Spinei, *Așezarea prefeudală tirzie de la Băiceni—Siliște*, în Arh. Moldovei, VII, 1972, p. 307 și urm.

33 V. Spinei și D. Monah, *Așezarea prefeudală de la Brășăuți*, în Memoria Antiquitatis, II, 1970, p. 371 și urm.

34 D. Gh. Teodor, C. Buzdugan și I. Mitrea, *Descoperirile arheologice de la Oituz (județul Bacău)*, în Carpica, II, 1969, p. 309 și urm.

35 I. Mitrea, *Așezarea prefeudală de la Izvoare—Bahna*, în Carpica, VI, 1973—1974, p. 55 și urm.

36 K. Horedt și colab., *Pătrunderea și așezarea slavilor în Transilvania*, în SCIV, I, 1950, 1, p. 128.

37 Z. Székely, *Contribuții la cultura slavă în secolele VII—VIII în sud-estul Transilvaniei*, în SCIV, XIII, 1962, 1, p. 53; idem, *Săpăturile executate de Muzeul „Sf. Gheorghe” (1959—1966)*, în Materiale IX, 1970, p. 297.

38 Z. Székely, op. cit., în Materiale, IX, 1970, p. 312; idem, *Așezări din secolele VI—IX e.n. în sud-estul Transilvaniei*, în Aluta, VI—VII, 1974—1975, p. 46.

39 Z. Székely, op. cit., în SCIV, XIII, 1962, 1, p. 54—56; idem, *Așezarea prefeudală de la Sălașuri (com. Vețca jud. Mureș)*, în Marisia, V, 1975, p. 78.

40 I. A. Rafalovici, op. cit., Chisnău, 1972, p. 12—13, harta și lista localităților cu materiale din secolele VIII—IX.

3. Așezarea de la Cîmpineanca

Cunoscută, prin descoperiri întâmplătoare și cercetări de suprafață, încă cu mulți ani în urmă, așezarea de la Cîmpineanca⁴¹ a fost cercetată sistematic prin săpăturile arheologice efectuate în anii 1973 și 1974.

Așezarea se află situată pe terasa din dreapta Milcovului, în punctul numit de localnici „Grind” sau „La Negoită”, punct aflat în apropierea satului Pietroasa, comuna Cîmpineanca, județul Vrancea.

Așezarea de la Cîmpineanca ocupă o suprafață relativ mare. Prin urmărirea resturilor ceramice ce apar la suprafață, s-a delimitat cu aproximație întinderea așezării, a cărei mărime este de peste 3 ha. Secțiunile săpate au fost trasate în zonele în care la suprafață apăreau mai multe resturi ceramice. O primă secțiune s-a trasat înspre marginea de est a așezării. La circa 175 m vest de această secțiune s-au trasat alte opt secțiuni.

Din punct de vedere stratigrafic situația, în așezarea de la Cîmpineanca, se prezintă astfel de la nivelul actual de călcare pe o adîncime de 0,65—0,75 m este un strat de pămînt amestecat (ca urmare a desfundării terenului prin lucrările agricole din 1965, lucrări pregătitoare în vederea plantării cu viță de vie). Acest strat de pămînt este preponderent brun măzăros. Spre baza acestui strat de pămînt apar materiale caracteristice așezării feudale timpurii. Sub stratul de pămînt brun măzăros, urmează un strat de pămînt cafeniu roșcat, a cărui grosime variază între 0,30—0,40 m. Sub stratul de pămînt cafeniu roșcat se află pămîntul galben. Pe baza observațiilor făcute în cele două campanii de săpături arheologice, se poate afirma că la Cîmpineanca, în punctul „Grind” sau „La Negoită”, există un singur nivel arheologic, ce aparține așezării feudale timpurii.

În cele două campanii de săpături arheologice din așezarea de la Cîmpineanca au fost dezvelite șase locuințe, de tipul celor adîncite parțial în pămînt.

În secțiunea I au fosa dezvelite două locuințe (L_1 și L_2), în secțiunea II a fost descoperită o locuință (L_3), în secțiunea III, trasată aproape în prelungirea secțiunii II, a fost descoperită o altă locuință (L_4). La circa 20—25 m, NE de L_3 , în secțiunea VIII, au fost descoperite alte două locuințe (L_5 și L_6). Locuințele descoperite pînă acum apar grupate și oarecum orientate pe aceeași direcție. Astfel L_2 se află la circa 5 m NE de L_1 , fiind situată pe aceeași linie. L_3 se află aproape pe aceeași linie cu L_4 , în vreme ce L_5 se află la circa 2,50 m distanță de L_6 fiind situate și aceste două locuințe aproape pe aceeași linie.

Locuințele grupate pot fi puse în legătură cu organizarea pe familii a comunității ce a locuit în așezarea de la Cîmpineanca, în vreme ce situarea acestor locuințe pe anumite alinamente ne indică o dispunere ordonată a acestora în cadrul așezării.

⁴¹ Pentru rezultatele săpăturilor din 1973 vezi: Ioan Mitrea și Victor Nămoșanu, *Cercetări arheologice în așezarea de la Cîmpineanca*, în *Studii și cercetări științifice, Institutul pedagogic Bacău*, 1973, p. 61 și urm.; Unele referiri la descoperirile de la Cîmpineanca și la I. Mitrea, *Noi descoperiri arheologice din Moldova aparținând culturii Dridu*, în *Crisia*, 4, 1974, p. 73 și urm.

Toate locuințele descoperite la Cîmpineanca sînt de tipul celor adîncite parțial în pămînt, avînd o formă rectangulară în plan orizontal (fig. 11). La cinci locuințe, partea adîncită în pămînt, taie stratul de pămînt cafeniu-roșcat, adîncindu-se mai mult (L_2 , L_5), sau mai puțin (L_1 , L_3 , L_6) în pămîntul galben.

Numai locuința L_4 , se adîncea mai puțin în pămînt, groapa acesteia nedepășind baza stratului de pămînt brun-măzăros.

Majoritatea locuințelor sînt de dimensiuni mari, în unele cazuri atingîndu-se suprafețe de 18 m² (L_2) sau 23,80 m² în cazul locuinței L_4 .

În toate locuințele descoperite la Cîmpineanca s-au găsit instalații pentru încălzit și prepararea hranei.

Predomină ca tip cuptorul din pietre fixate cu lut (L_1 , L_2 , L_5 și L_6).

Intr-un caz (L_3) a fost amenajată o vatră în groapă, la care partea dinafară a fost realizată din pietre.

În cazul locuinței L_4 , avem o vatră din pietre, puțin suprainălțată față de nivelul podelei. În unele locuințe au fost construite cîte două instalații pentru foc. Astfel, în L_1 pe lingă un cuptor din pietre construit în colțul de sud al locuinței, în colțul de vest a fost amenajată o vatră simplă din pietre⁴². Foarte probabil ca în unele cazuri, pentru realizarea părții de sus a instalațiilor pentru încălzit să fi fost folosite plăci de lut, adevărate „cărămizi”⁴³.

Cît privește amplasarea instalațiilor pentru încălzit și prepararea hranei, în cadrul locuințelor nu se respectă o anume regulă. În unele cazuri, vetrele, cuptoarele (sau sobele) sînt situate spre colțul de nord (L_2), în alte cazuri fiind amplasate în colțul de sud (L_1). În majoritatea cazurilor, aceste instalații sînt lipite de unul din pereții locuințelor (L_1 , L_2 , L_4 , L_5). În locuințele L_3 și L_6 , instalațiile pentru foc se află la oarecare distanță de pereți, aproape spre mijlocul locuințelor.

Inventarul descoperit în locuințe ca și în afara acestora, în stratul de cultură, este bogat și variat, expresie a evoluției ascendente a culturii materiale și în speță a forțelor de producție din această vreme. În așezarea de la Cîmpineanca, au fost descoperite unelte și arme din fier, obiecte din lut și os, precum și o mare cantitate de ceramică, din nefericire, majoritatea în stare fragmentară, neîntregibilă.

În ordinea importanței se cuvin a fi menționate în primul rînd obiectele din fier. Încă din 1965, în această așezare, s-au descoperit în timpător, cîteva obiecte din fier, din care s-au recuperat o nicovală și un topor de luptă.

Nicovala (fig. 20/5) are forma unui trunchi de piramidă, avînd partea superioară trasă în afară. Este pătrată în secțiune, are lungimea de 18 cm, baza de 6,5×6,5 cm, iar partea superioară, lucrătoare, de 9×9 cm. Nicovale asemănătoare au fost descoperite în cadrul depozii-

⁴² Ioan Mitrea și Victor Nămoșanu, op. cit., p. 71, fig. 1.

⁴³ Ibidem, p. 65 ; p. 85, fig. 15.

telor de unelte și arme, de la Dragosloveni⁴⁴ în Moldova și Radovanu⁴⁵ din Muntenia, atribuite epocii feudalismului timpuriu.

Toporul de luptă (fig. 20/4) este de tipul cu tăișul îngust, muchia masivă, dreptunghiulară. Are lungimea de 19 cm, iar lățimea tăișului de 3 cm. În săpăturile din 1974, a mai fost descoperită a muchie dintr-un topor, asemănător cu cel descris mai sus.

Topoare de luptă asemănătoare, au fost descoperite pe teritoriul României la Dragosloveni⁴⁶, Radovanu⁴⁷, București⁴⁸, Hangu și Arborea⁴⁹.

În umplutura locuinței L₃ s-a găsit un vîrf de săgeată (fig. 17/2; fig. 20/1) avînd o lungime totală de 10 cm, din care lungimea pedunculului de fixare este de 5,5 cm. Vîrfuri de săgeți asemănătoare se cunosc din descoperirile de la Probota—Iasi⁵⁰ și Garvăn—Dinogetia⁵¹. În locuințe s-au descoperit și citeva cuțite din fier (fig. 17/1; fig. 20/2, 3, 10), precum și mai multe bucăți de zgură de fier⁵². Probabil că unele obiecte din fier să fi fost procurate prin schimb. Dar este foarte probabil, ca majoritatea obiectelor din fier să fi fost lucrate în cadrul acestei așezări. Existau în cadrul așezării de la Cîmpineanca unii meșteri, care se „specializaseră” în tehnica obținerii fierului și a confecționării unor unelte și arme din acest metal. Dacă aserțiunea privind obținerea fierului de către unii meșteri în cadrul acestei așezări este mai mult presupusă decît probată, (deși numeroasele bucăți de zgură nu trebuie trecute cu vederea), considerăm că nu poate fi pusă la îndoială existența unor fierari ce confecționau din materia brută produsă pe loc sau procurată prin schimb cu alte comunități, diferite unelte și arme din fier. Pentru aceasta pledează în primul rînd prezența nicovalei, legată firește de existența unui atelier de fierărie.

În săpăturile din 1974, au fost descoperite și citeva împungătoare din os. Un împungător (fig. 20/9) a fost descoperit în L₄, iar alte trei exemplare (fig. 20/7, 11, 12) în L₅.

44 Maria Comșa și Gh. Constantinescu, **Depozitul de unelte și arme din epoca feudală timpurie descoperit la Dragosloveni (jud. Vrancea)**, în SCIV, 20, 1969, 3, p. 426—427, fig. 1/11, 12.

45 Maria Comșa și Elena Gheannopoulos, **Unelte și arme din epoca feudală timpurie descoperite la Radovanu (jud. Ilfov)**, în SCIV, 20, 1969, 4, p. 617—618, fig. 1/6.

46 Maria Comșa și Gh. Constantinescu, op. cit., în SCIV, 20, 1969, 3, p. 431, fig. 5/9.

47 Maria Comșa și Elena Gheannopoulos, op. cit., în SCIV, 20, 1969, 4, p. 618, fig. 1/2.

48 Istoria orașului București, I, 1965, p. 67/5.

49 Dan Gh. Teodor, **Unele probleme privind evoluția culturii materiale din Moldova în secolele VI—X**, în Carpica, II, 1969, p. 268, p. 274, fig. 14/5.

50 Dan Gh. Teodor, **Contribuții la cunoașterea culturii Dridu pe teritoriul Moldovei**, în SCIV, 19, 1968, 2, p. 265, fig. 24/8.

51 Gheorghe Ștefan, Ion Barnea și Maria Comșa, **Dinogetia I**, Buc. 1967, p. p. 339, fig. 182/27—36; p. 343.

52 Ioan Mitrea și Victor Nămoșanu, op. cit., p. 66; fig. 7/6, 7.

Împungătoarele din os folosite la lucrul pieilor și probabil și la pregătirea fibrelor pentru tors, sînt frecvente în așezările din secolele VI—IX⁵³, precum și în cele din secolele X—XI⁵⁴.

Din categoria obiectelor din lut, menționăm cîteva fusaiole (fig. 20/6, 8), lucrate din pastă de bună calitate, avînd o formă mult aplatată.

În umplutura celor șase locuințe, și mai puțin în restul stratului de cultură, s-a găsit o mare cantitate de ceramică.

Aproape în totalitate, ceramica descoperită la Cimpineanca este lucrată la roată. S-au descoperit doar cîteva fragmente ceramice ce indică prezența, în această așezare, și a ceramicii lucrate cu mina (fig. 14/10).

Ceramica lucrată la roată, cuprinde două categorii

1) Vase fără torți, lucrate dintr-o pastă avînd în compoziție nisip și microprundișuri, ornamentate cu motive realizate în special cu pieptenele (probabil un instrument de lemn avînd dinți, asemănător unui pieptene).

2) Vase cu torți sau fără torți, lucrate din pastă fină cenușie, decorate de obicei cu linii lustruite și mai rar cu linii incizate sau caneluri.

Prima categorie ceramică, confecționată dintr-o pastă cu nisip și microprundișuri în compoziție, cuprinde vase, care din punct de vedere al formei se grupează în două variante principale: a) vase care au corpul mai înalt, mai zvelt, cu umerii mai jos de gît și puțin proeminenți (fig. 13/1, 5, 6; fig. 15/4, 7, 8) și b) vase cu umerii mai sus, puternic dezvoltati (fig. 13/3; fig. 14/1; fig. 15/1, 3). Toată ceramica din prima categorie a fost decorată cu diferite motive ornamentale, realizate prin incizii făcute cu ajutorul unui pieptene sau unui vîrf din lemn sau os. Ornamentele de pe ceramica din prima categorie au fost realizate prin folosirea a trei elemente principale: striurile (orizontale, verticale sau oblice), benzile în val și împunsăturile.

Decorul acoperă o mare suprafață din corpul vaselor.

În mod obișnuit este ornamentată circa 3/4 sau 4/5 din suprafața vasului.

Unele vase au fost decorate numai cu striuri orizontale (fig. 12/1; fig. 14/7; fig. 15/3, 4). Alteori, decorul este alcătuit numai din linii vălurite (fig. 12/2, 4; fig. 16/1, 2; fig. 17/3).

Se întîlnește și decorul format din benzi de linii orizontale, alterînd cu benzi de linii vălurite (fig. 12/3; fig. 13/5, 6; fig. 14/6).

Frecvent peste striurile orizontale s-au executat benzi de linii vălurite (fig. 12/6, 7; fig. 13/1, 3, 4; fig. 15/2) sau benzi de linii verticale (fig. 13/2; fig. 15/5, 7).

⁵³ În toate așezările din secolul VI—IX se întîlnesc împungătoare din os. La Izvoare—Bahna, într-un bordei din secolele VIII—IX s-au găsit 27 de împungătoare din os. Cf. I. Mitrea, op. cit., în Carpica, X, 1978, p. 212.

⁵⁴ Dan Gh. Teodor, op. cit., în SCIV, 19, 1968, 2, p. 239; Eugenia Zaharia, Săpăturile de la Dridu. Contribuție la arheologia și istoria perioadei de formare a poporului român, Buc., 1967, p. 95.

În unele cazuri peste triurile orizontale s-au executat benzi de linii scurte oblice, un fel de „franjuri” (fig. 17/4).

Rareori apare un decor din striuri orizontale mai adânci și mai largi (un fel de caneluri) peste care s-au executat linii vâlvurite (fig. 14/8).

Pe unele fragmente, peste striurile orizontale, apare un decor realizat din împunsături dispuse vertical (fig. 12/5; fig. 14/2, 5, 15). Rar apare un decor numai din împunsături (fig. 14/13).

Uneori întâlnim ornament și pe buza vaselor, pe partea interioară, în exterior și pe muchie (fig. 13/1; fig. 14/6; fig. 15/2).

Din cele prezentate, rezultă că meșterii din acea vreme aveau o adevărată pasiune pentru ornamentarea vaselor. Motivele ornamentale întâlnite pe ceramica de la Cîmpineanca sînt asemănătoare celor de pe ceramica din secolele X—XI descoperită în numeroase așezări din Moldova⁵⁵, în așezările de la Dridu⁵⁶ în Muntenia, Dinogetia⁵⁷ și Păcuilui lui Soare⁵⁸ în Dobrogea, sau în numeroase puncte din Transilvania, pînă în cele mai vestice regiuni ale țării noastre, cum ar fi descoperirile de la Irina — Satu Mare⁵⁹ și Biharea—Bihor⁶⁰.

În așezarea de la Cîmpineanca s-au găsit mai multe funduri (întregi sau fragmentare), provenind de la vase lucrate din aceeași pastă, cu nisip și microprundișuri în compoziție, care au ștampile în relief (fig. 16/5; fig. 17/5, 7; fig. 19/1—7).

Ștampile asemănătoare, se întîlnesc frecvent pe fundurile unor vase de la Dridu⁶¹, Dinogetia⁶² și Păcuilui lui Soare⁶³.

Remarcăm, de exemplu, că la Cîmpineanca, pe un fragment de fund de vas (fig. 16/5; fig. 19/7) apare o ștampilă în formă de stea. Acest tip de ștampilă apare pe ceramica de la Dridu⁶⁴, precum și pe ceramica din alte așezări. Pe un alt fragment, de fund de vas, a fost realizată o ștampilă avînd forma unei cruci, cu brațele egale, înscrise într-un cerc mai mic, care la rîndul său este înscris într-un cerc mai mare (fig. 19/1).

Ștampile asemănătoare, caracterizate printr-o cruce mică cu brațele egale, înscrise într-un cerc, s-au găsit în așezările de la Dridu⁶⁵ și Bragadiru⁶⁶. Menționăm că materialul ceramic descoperit în așezarea

55 Dan Gh. Teodor, op. cit., în SCIV, 19, 1968, 2, p. 266—270 și ilustrația cu-prinzînd ceramica de tip Dridu.

56 Eugenia Zaharia, op. cit., p. 81—84, și ilustrația privind ceramica.

57 Gh. Ștefan și colab., op. cit., p. 134—151.

58 Petre Diaconu, Dumitru Vlceanu, Păcuilui lui Soare. Cetatea bizantină, I. Buc., 1972, p. 71—78.

59 Sever Dumitrașcu, Ceramică românească descoperită în Crișana (secolele VIII—XI), Biblioteca „Crisia”, II, 1978, p. 68; p. 93, fig. 7/a.

60 Ibidem, p. 60; p. 86, fig. 1; p. 87, fig. 2.

61 Eugenia Zaharia, op. cit., p. 193, Pl.XXVIII; p. 194, Pl.XXIX/1—9.

62 Gh. Ștefan și colab., p. 205—214.

63 Petre Diaconu, Dumitru Vlceanu, op. cit., p. 131—136.

64 Eugenia Zaharia, op. cit., p. 91 și Pl.XXVIII/16, 19.

65 Ibidem, Pl.X/1.

66 Mioara Turcu, Cercetări privind așezările getică și feudală timpurie de la Bragadiru (1968—1969). București. Materiale de istorie și muzeografie, VIII, 1971, p. 65.

de la Bragadiru, a fost datat în a doua jumătate a secolului X și începutul secolului XI⁶⁷. Și celelalte tipuri de ștampile își găsesc analogii pe ceramica de la Dridu, Dinogetia și Păcuil lui Soare⁶⁸. Fără a intra în discuțiile privind semnificația acestor semne în relief de pe fundul vaselor, reținem doar observația că moda ștampilării vaselor este de origine romană⁶⁹.

A doua categorie ceramică, lucrată tot la roată, descoperită în așezarea de la Cîmpineanca, este reprezentată de vase cu torți (fig. 18/2, 5, 6) sau fără torți (fig. 18/1, 3), confecționate dintr-o pastă fină, cenușie. Ceramica cenușie este ornamentată cu motive din linii lustruite, formînd deseori un decor cu motive în rețea (fig. 18/3, 4, 8), și mai rar cu linii incizate sau caneluri dispuse orizontal (fig. 18/7). Foarte rar, apare un decor din linii incizate orizontal, peste care s-au tras linii oblice, de la stînga spre dreapta și de la dreapta spre stînga, formînd un motiv în rețea incizat (fig. 18/6). În săpăturile din 1973 s-a găsit și un fragment ceramic cu decor din linii negre⁷⁰.

Ceramica cenușie descoperită la Cîmpineanca, atît din punct de vedere al formei, cît și al decorului, își găsește analogii în descoperirile dintr-o serie de așezări din Moldova⁷¹, în binecunoscuta așezare de la Dridu⁷², precum și din alte locuri.

Tot din categoria ceramicii cenușii, remarcăm un fragment cu trei linii incizate orizontal, în mod discontinuu, peste care s-a zgîriat, tot înainte de ardere, un semn alfabetiform (?), de formă ovală, avînd partea de jos desfăcută (fig. 18/7).

Un fragment ceramic, decorat cu o bandă de striuri late, peste care s-a zgîriat un semn asemănător literei grecești omega majuscul, a fost descoperit în așezarea de la Dridu⁷³. Este posibil ca și semnul de pe fragmentul de la Cîmpineanca să facă parte din categoria semnelor alfabetiforme.

În cele șase locuințe descoperite la Cîmpineanca, alături de ceramică, de unelte și obiectele din fier, os lut, s-au mai găsit cîteva bucăți de „cărămizi”, bulgări de zgură de fier, precum și numeroase oase de animale domestice, oase de animale sălbatice și oase de păsări. Prezența oaselor de animale ne arată că locuitorii acestei așezări se ocupau și cu creșterea vitelor, precum și cu vinatul. Deși nu s-au găsit dovezi sigure, care să ateste în mod direct practicarea agriculturii, este în afara oricărei îndoieli că pămîntul fertil din regiune era cultivat de locuitorii așezării de la Cîmpineanca.

Nu departe de Cîmpineanca, la Dragosloveni⁷⁴, într-o așezare datată în secolul al X-lea, în cadrul unui depozit de unelte și arme din

67 Ibidem, p. 66.

68 Vezi loc. cit. la notele 61, 62 și 63.

69 Petre Diaconu, Dumitru Vilceanu, op. cit. p. 136.

70 I. Mătrea și V. Nămoșanu, op. cit., p. 69 ; p. 83, fig. 13/5.

71 Dan Gh. Teodor, op. cit., în SCIV, 19, 1968, p. 241, p. 263, fig. 22 p. 264, fig. 23.

72 Eugenia Zaharia, op. cit., p. 68, fig. 40 ; p. 85—86.

73 Ibidem, p. 90, fig. 50/7 și fig. 51/2.

74 Maria Comșa și Gh. Constantinescu, op. cit., p. 434—435.

lier, s-au găsit numeroase unelte agricole, ce indică practicarea unei intense agriculturi în această regiune.

Pe baza materialelor descoperite, se poate conchide că locuitorii așezării de la Cîmpineanca se ocupau cu agricultura, creșterea vitelor, vinatul și probabil pescuitul în apele Milcovului din apropiere. În același timp, materialele descoperite ne indică și practicarea unor meșteșuguri, printre care prelucrarea fierului, olăritul, prelucrarea osului și desigur a lemnului.

Descoperirile de la Cîmpineanca în ansamblul lor, ne oferă imaginea unei comunități sedentare.

Pe baza analogiilor semnalate pentru obiectele descoperite la Cîmpineanca, și cu deosebire analogiile pentru cele două categorii ceramice, putem încadra această așezare în secolele X—XI.

Descoperirile de la Cîmpineanca se încadrează organic în cultura Dridu⁷⁵, aparținând fazei de înflorire a acestei culturi, respectiv secolelor X—XI. Întregul complex cercetat la Cîmpineanca, analiza tipului de locuințe, a ceramicii, a obiectelor din fier, os și lut, concluziile ce pot fi desprinse din analiza acestor materiale, fac posibilă conturarea imaginii unui sat românesc din secolele X—XI, a ocupațiilor și felului de viață a locuitorilor dintr-un asemenea sat.

Din punct de vedere al organizării social-economice și politice, locuitorii așezării de la Cîmpineanca erau probabil constituiți într-o obște românească de tip bizantin⁷⁶, formațiune caracteristică acestei perioade pentru regiunile locuite de români.

Această obște va fi avut de pe atunci toate caracteristicile, atât de bine conservate în cadrul Vrancei, pentru obștea veche românească, din secolele următoare⁷⁷.

În ansamblul lor, cercetările arheologice din județul Vrancea, la care ne-am referit (Oreavu, Lespezi—Homocea și Cîmpineanca) vin să puncteze, cu dovezi de necontestat, o continuitate de viață a popu-

⁷⁵ I. Nestor, *Contributions archéologiques au problème des Proto-Roumains. La civilisation de Dridu. Note préliminaire*, în *Dacia*, II, N. S., 1958, p. 371 și urm.; idem, *Arheologia perioadei de trecere la feudalism*, în *Studii*, XV, 1962, 6, p. 1427 și urm.; idem, *Les données archéologiques et le problème de la formation du peuple roumain*, în *Revue roumaine d'histoire*, III, 1964, 3, p. 383 și urm.; Eugenia Zaharia, op. cit., București, 1967, passim; idem, *Cîteva observații despre arheologia și istoria secolelor VIII—XI pe teritoriul R. S. România*, în *Aluta*, I, Sf. Gheorghe, 1969, p. 115 și urm.; idem, *Données sur l'archéologie des IVe—XIe siècles sur le territoire de la Roumanie. La culture Bratei et la culture Dridu*, în *Dacia*, N. S. XV, 1971, p. 269 și urm.; Maria Comșa, *Cultura materială veche românească*, Ed. Academiei, Buc. 1978, passim, unde sînt prezentate așezările din secolele VIII—X de la Bucov—Ploiești. Multe din materialele descoperite la Cîmpineanca își găsesc analogii în descoperirile de la Bucov—Ploiești. Nu s-au făcut trimiteri la materialele de la Bucov—Ploiești, în notele anterioare, deoarece la data la care am intrat în posesia lucrării dr. Maria Comșa, articolul nostru era încheiat.

lației autohtone, din epoca cristalizării romanității orientale (secolele IV—VI), pînă tirziu în veacurile X—XI, cînd poporul român era pe deplin constituit.

RECHERCHES ARCHÉOLOGIQUES SUR LES IVe—XIe SIÈCLES DANS LE DÉPARTEMENT DE VRANCEA

Résumé

Pendant les dernières années on a étudié quelques habitats des IVe—XIe siècles, sur le territoire du département de Vrancea parmi lesquels s'inscrivent en ordre chronologique, les habitats de Oreavu, de Lespezi—Homocea et de Cîmpineanca.

1 L'habitat de Oreavu, situé à l'extrémité est du village de Oreavu, commune de Gugești, département de Vrancea, a fait l'objet de recherches systématiques au mois d'août 1975.

On y a découvert trois habitations datant du IVe siècle et une du VIe siècle.

Sur la base des preuves matérielles qu'on y a découvertes on peut apprécier que cet habitat du type Sintana de Mureș a été aménagé pendant la seconde moitié du IIIe siècle (ses débuts étant prouvés par du matériel céramique et par une fibule caractéristique — fig. 3/1), qu'il comprend tout le IVe siècle et qu'il prolonge probablement son existence au début du Ve siècle aussi.

Sur ce niveau appartenant à la culture Sintana de Mureș se superpose un autre niveau correspondant à l'habitat des Ve—VIe siècles.

De l'habitat attribué au Ve—VIe siècles on a découvert une habitation de surface avec du matériel céramique travaillé à la main et à la roue, caractéristique pour le VIe siècle (7/1—8).

2 L'habitat de Lespezi—Homocea. Situé au nord-nord-ouest du village de Lespezi, commune de Homocea, département de Vrancea, l'habitat de Lespezi—Homocea a été étudié partiellement en 1974.

On y a découvert une habitation du type à demi enfouie, avec un inventaire contenant de la céramique.

Dans la fosse de cette habitation et surtout autour du four en pierres on a trouvé de nombreux fragments céramiques de vases travaillés à la main (fig. 9/1, 2, 5, 8) et à la roue (fig. 9/3, 4, 6, 7 ; fig. 10/1, 3).

L'analyse de la céramique permet de conclure que cette habitation, de même que tout l'habitat de Lespezi — Homocea date du VIIIe siècle et du début du IXe.

3. L'habitat de Cîmpineanca. L'habitat de Cîmpineanca est situé sur la terrasse de la rive droite du Milcov, à un endroit que les gens du pays appellent „Grind“, près du village de Pietroasa, commune de Cîmpineanca, département de Vrancea. À la suite des recherches systématiques des années 1973 et 1974 on y a découvert six habitations avec un inventaire riche et varié.

Toutes les six habitations sont du type partiellement enfouies, ayant comme installations pour le feu des fours au des âtres en pierres.

Dans les habitations et dans la couche de culture correspondante on a trouvé un riche inventaire :

Pour la fer, nous mentionnons une enclume (fig. 20/5), une haches (fig. 20/4), une pointe de flèche (fig. 17/2) et quelques couteaux (fig. 17/1 ; fig. 20/2, 3, 10).

En os on a découvert quelques aiguillons (fig. 20/7, 9, 11, 12), et en argile deux fusaiols (fig. 20/6, 8).

Dans la fosse des six habitations on a trouvé une grande quantité de céramique qui est presque en entier travaillée à la roue. On distingue deux catégories de céramique :

76 Eugenia Zaharia, **Populația românească în Transilvania în secolele VII—VIII**, Ed. Academiei, Buc., 1977, p. 106—117.

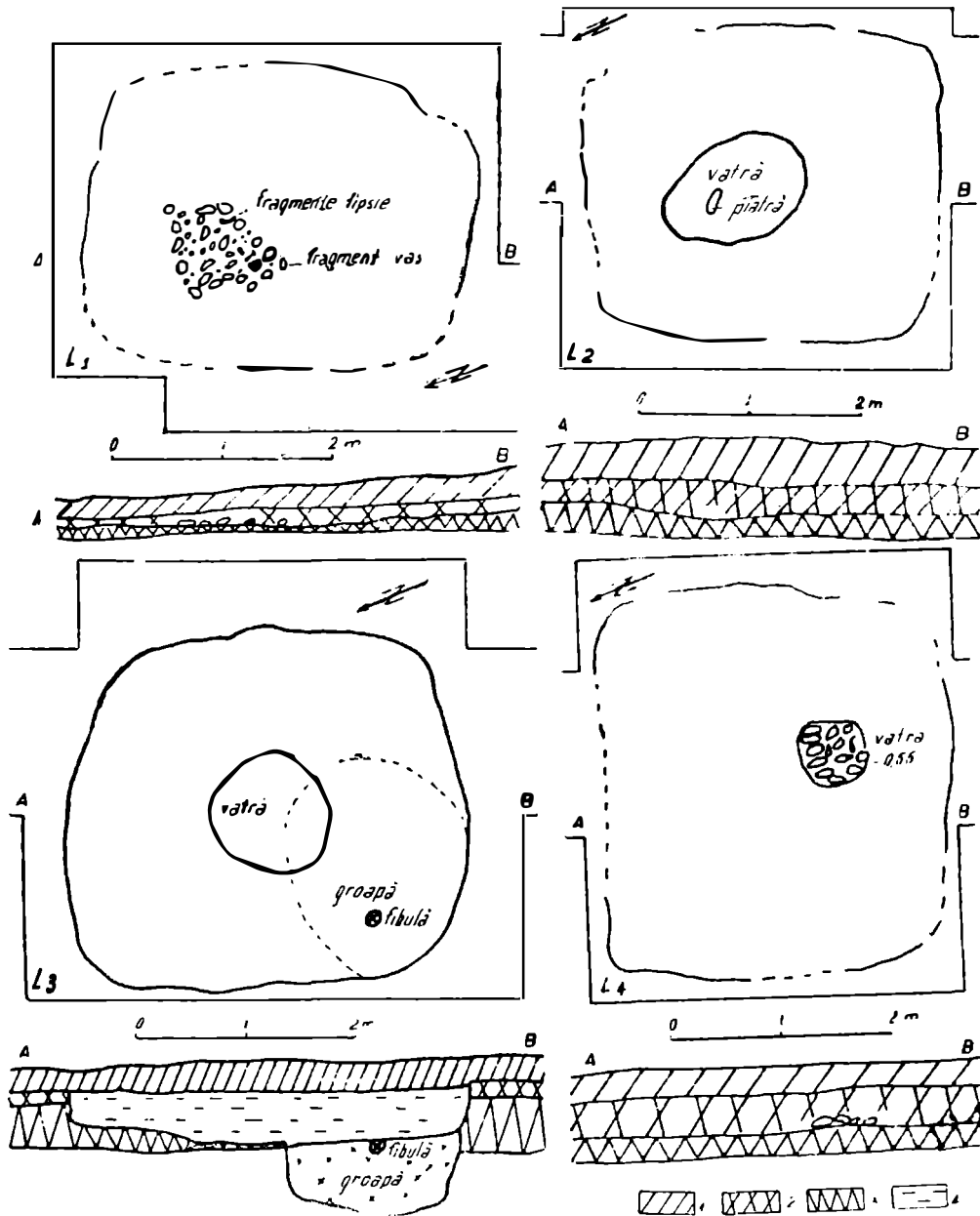
77 Henri H. Stahl, **Contribuții la studiul satelor devălmașe românești**, vol. I și II, Buc. Ed. Academiei, 1958—1959.

1 Des vases sans anses, travaillés dans une pâte ayant dans sa composition du sable et du gravier fin. Ces vases sont ornementés de motifs en stries disposées en lignes droites ou ondulées, au séparés ou en bandes, et plus rarement de lignes obliques ou incisées (fig. 12/1, 2, 3, 5, 6, 7, 14; fig. 13/1—6; fig. 14/1—2; 5—7; fig. 15/1—5, 7—8; fig. 16/1—2; fig. 17/3, 4, 8).

2 Des vases à anses ou sans anses, travaillés dans une pâte fine, de couleur grise, décorés d'habitude de lignes polies et, plus rarement de lignes incisées ou de cannelures (fig. 18/1—8).

L'analyse de l'inventaire découvert nous a permis de conclure que l'habitat de Cîmpineanca date des Xe—XIe siècles.

Dans leur ensemble, les recherches archéologiques de Oreavu, Lespezi—Homoccea et Cîmpineanca prouvent sans conteste la continuité de la population autochtone, depuis, l'époque de la cristallisation de la romanité orientale (IVe—Ve siècles) jusqu'à tard aux Xe—XIe siècles, date à laquelle le peuple roumain était entièrement formé.

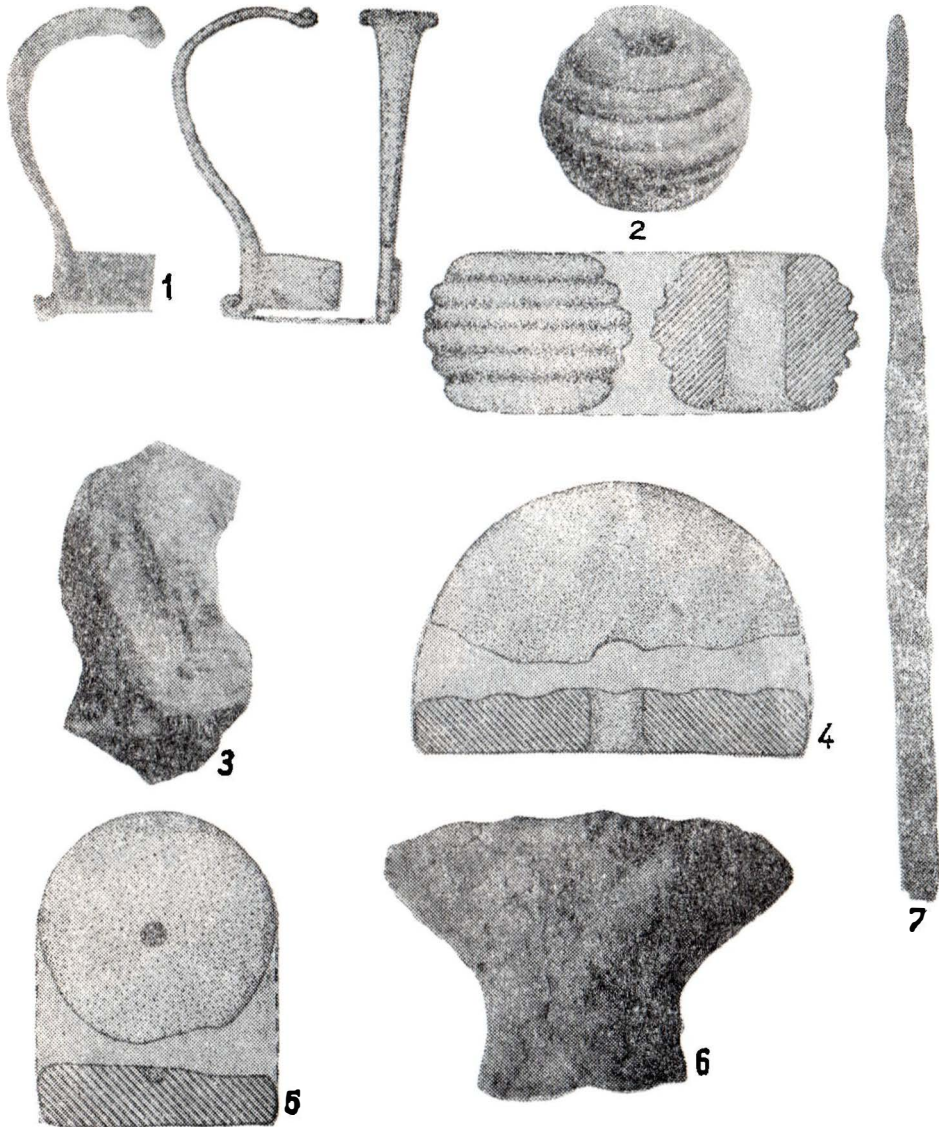

Fig. 3. One of the objects of the bronze (1) and (2) and (3) and (4) and (5) and (6) and (7).

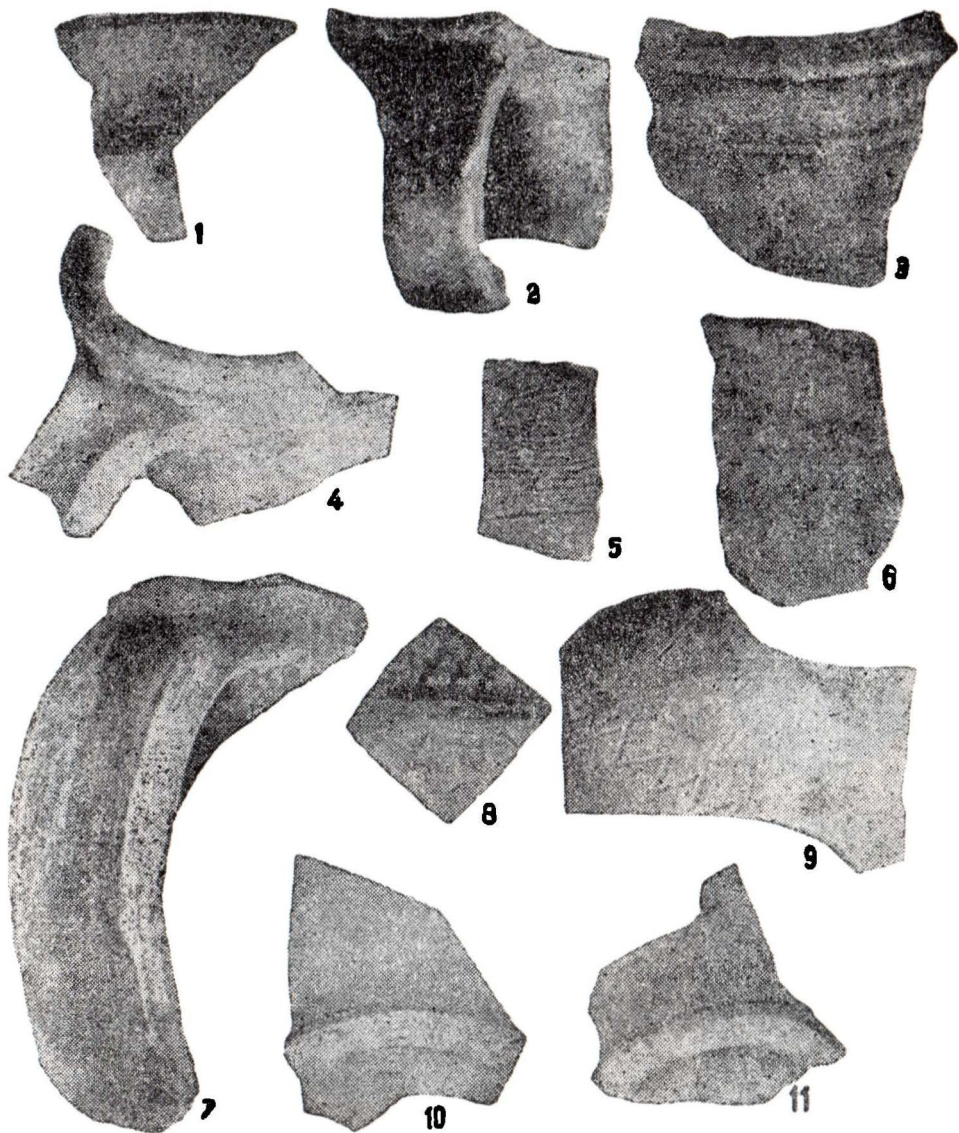

Fig. 4. On the ceramic finds from the site of the IV lea.

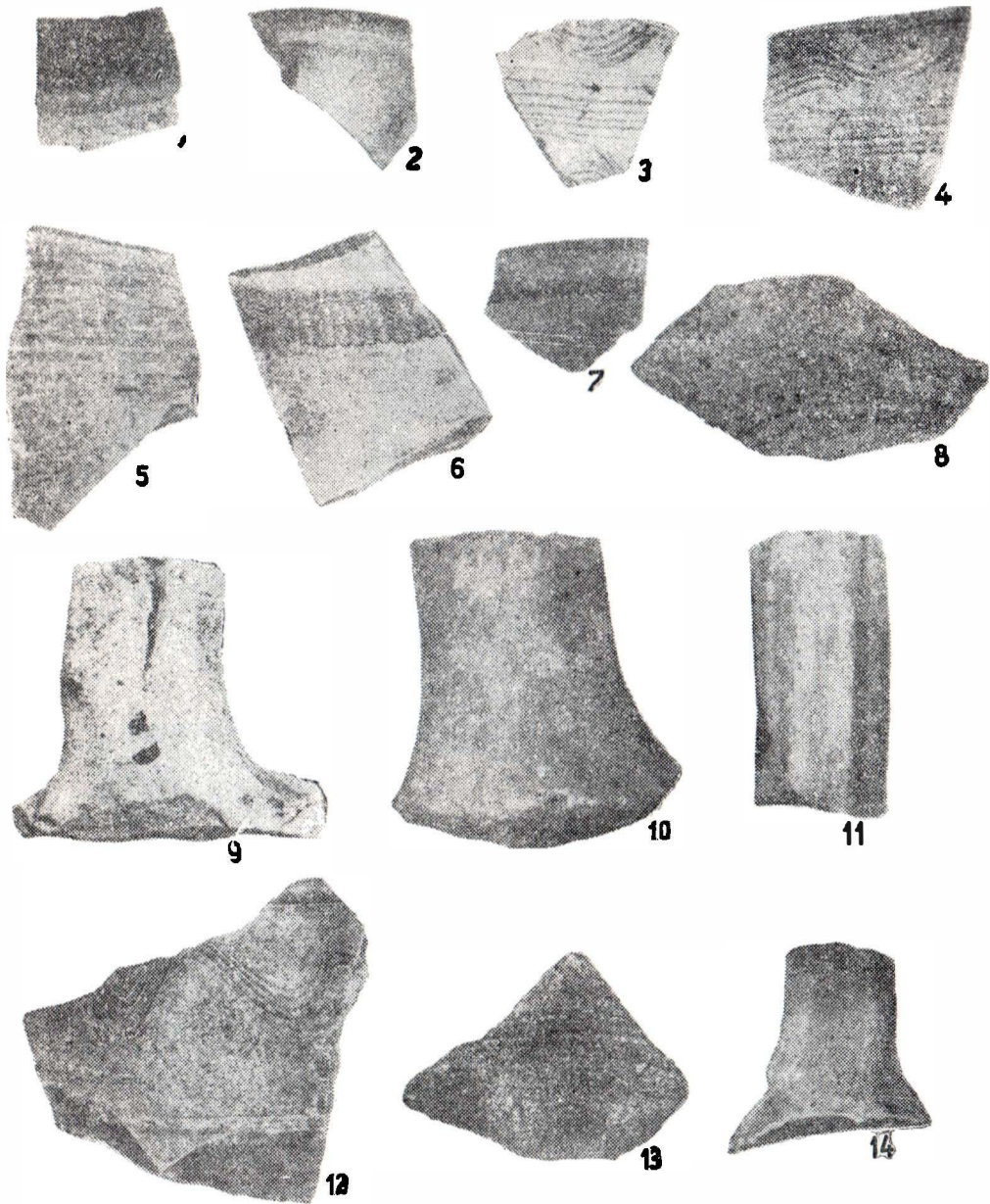

Fig. 5. <http://www.cimc.ro/> <http://museulnacional.ro/> IV-lea.

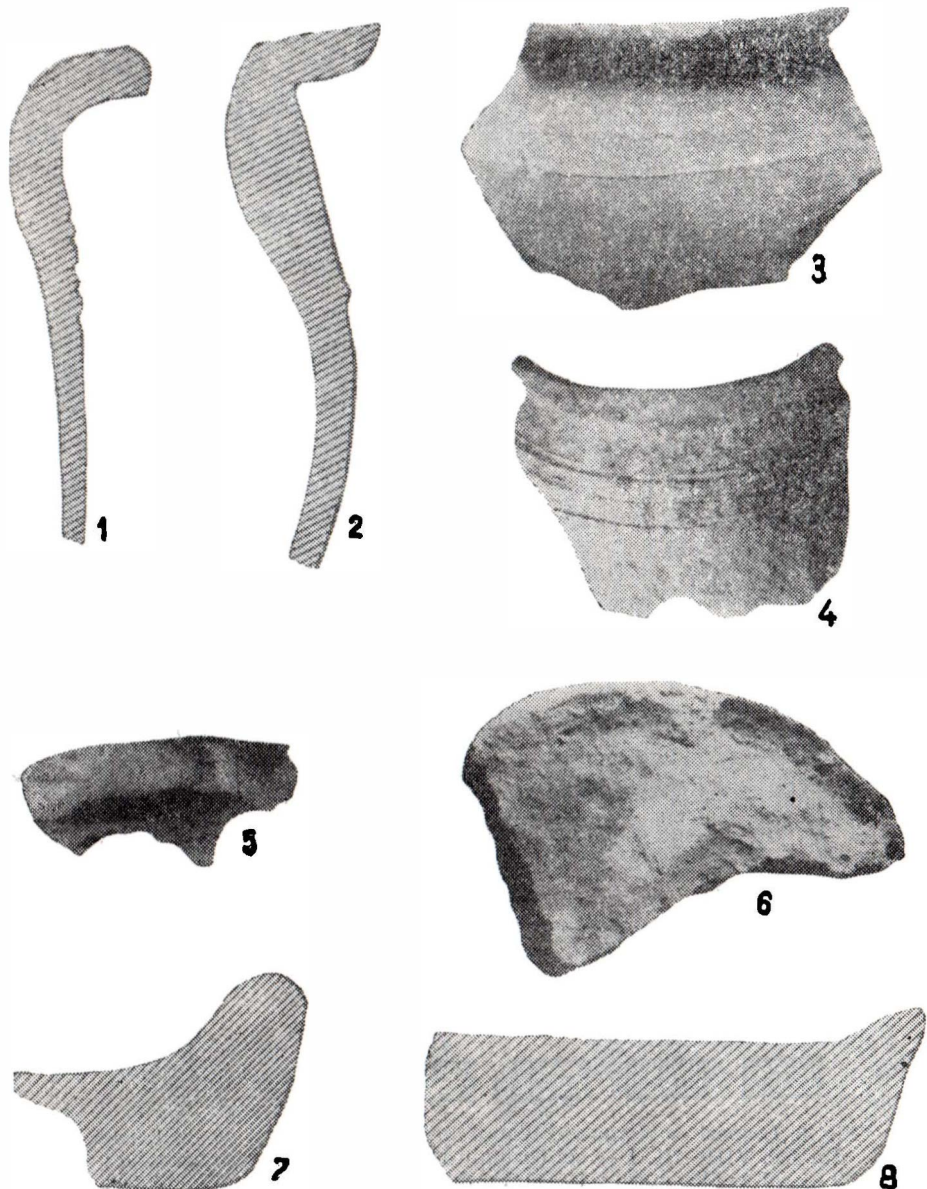

Fig. 7. Orezuri ceramice din secolul VI-lea.

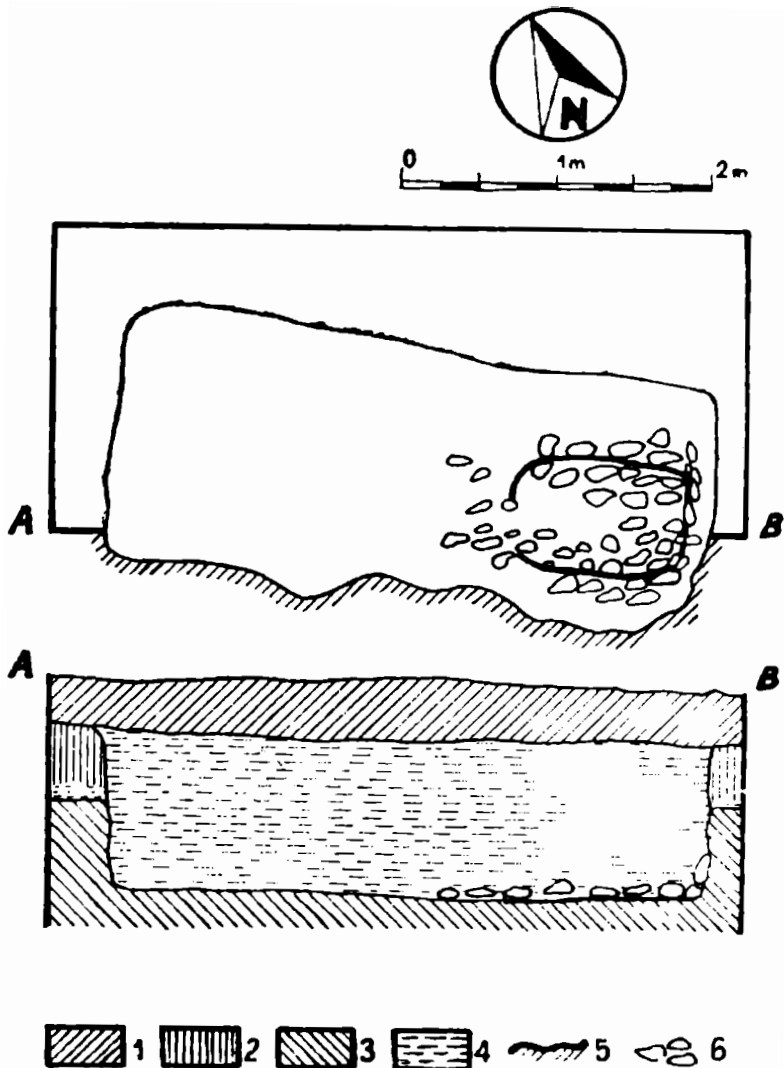

Fig. 8. Lespezi — Homocea. Planul și profilul locuinței de tip bordei, din sec. VIII—IX. 1 — sol costaniu-brun; 2 — sol costaniu-roșcat; 3 — sol argilos steril; 4 — umplutură; 5 — zid rupt; 6 — pietre.

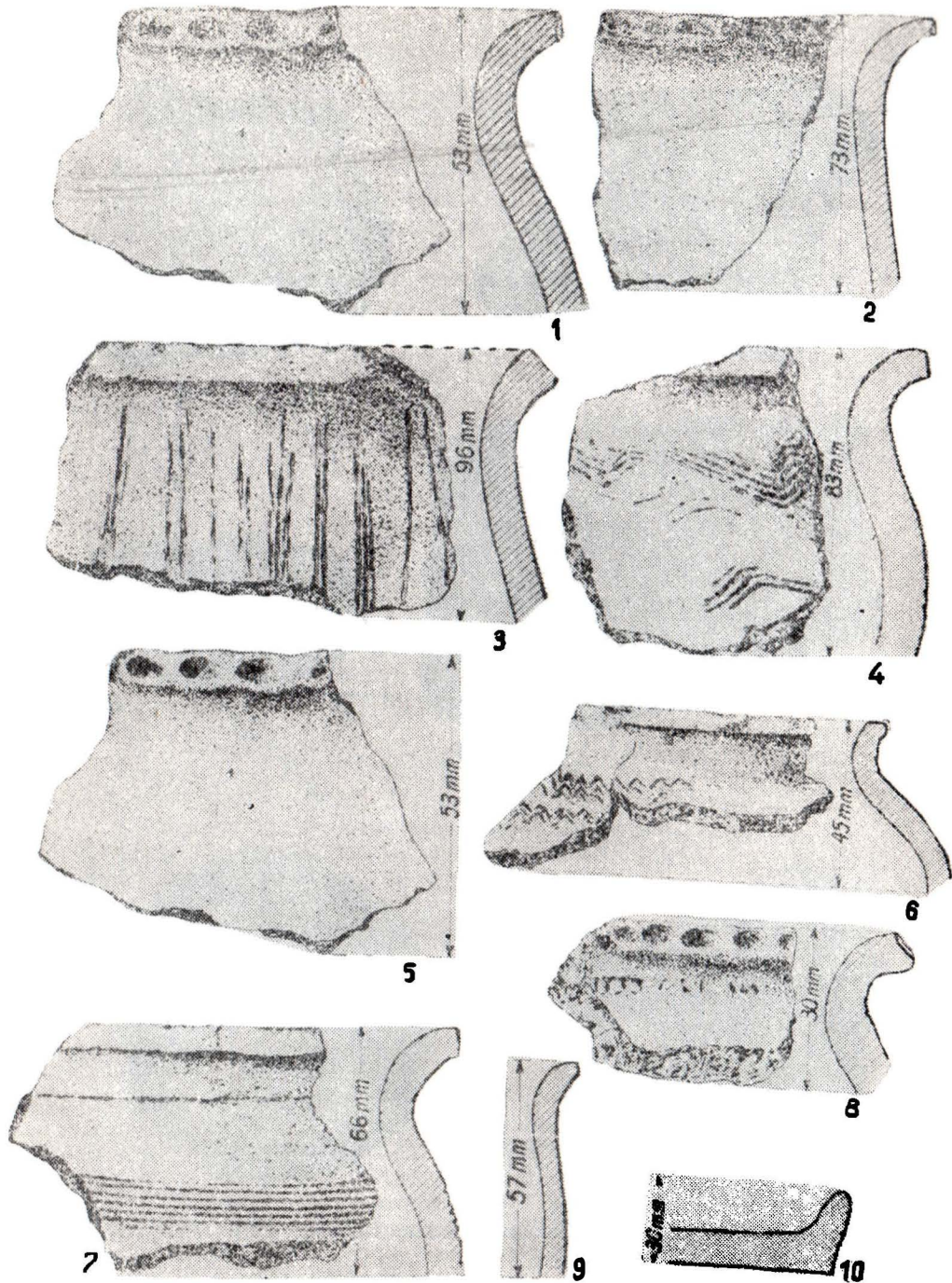
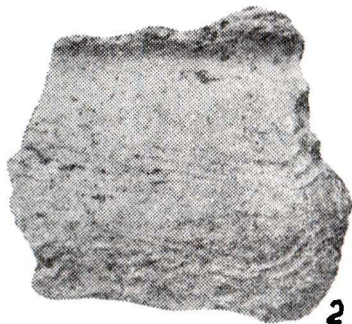

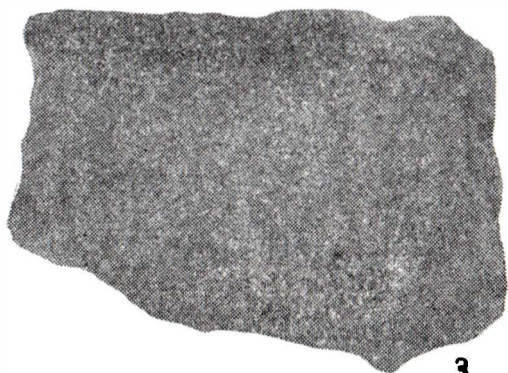
Fig. 9. Lespezi — Homocea. Ceramică din sec. VIII—IX.

1

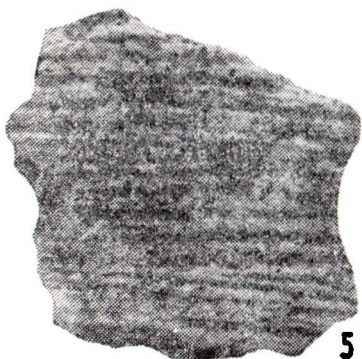
2

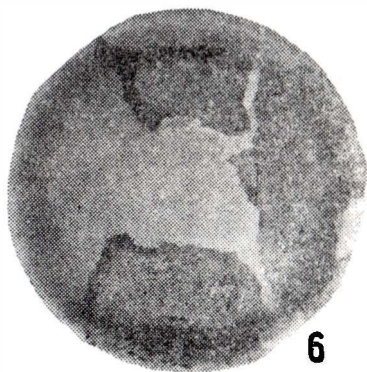
3

4

5

6

Fig. 10. http://imc.b.ro/pdf/muzeul_francei_6111-19

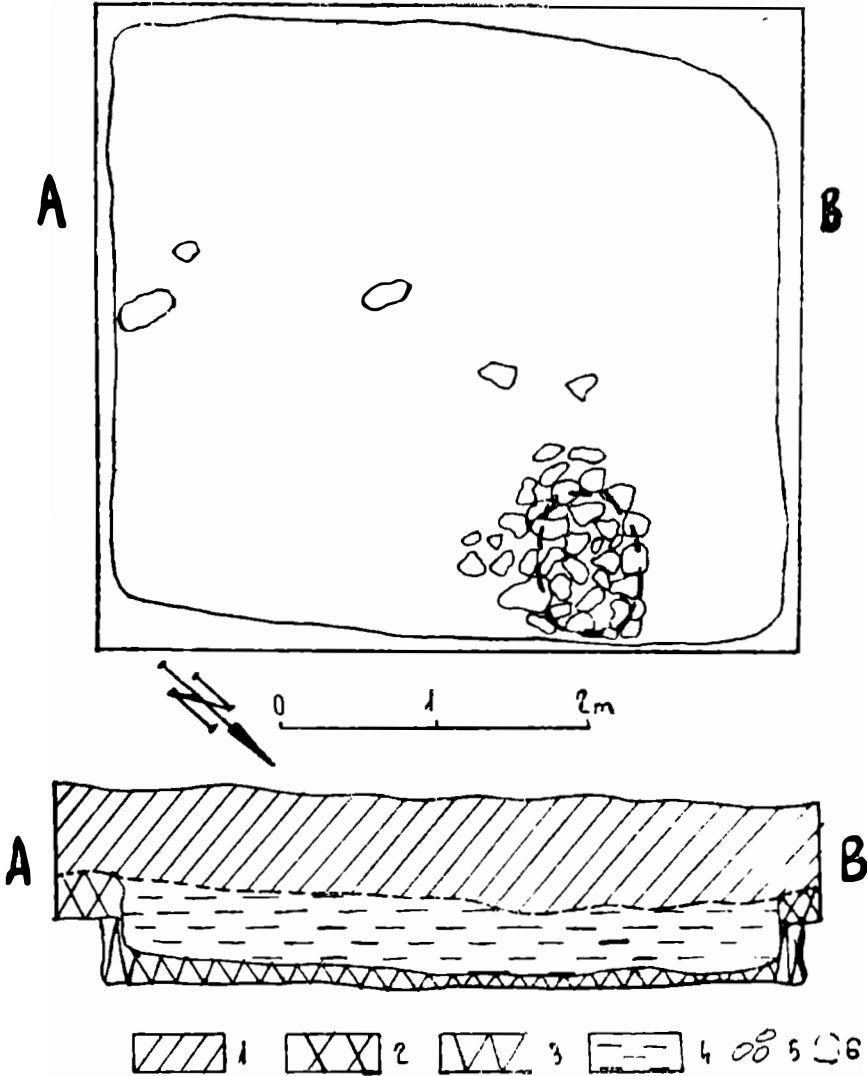

Fig. 11. Cîmpineanca. Planul și profilul locuinței de tip bordei (L₂).

1 — sol brun mazăros ; 2 — sol cafeniu-roșcat ; 3 — sol galben ;

4 — <http://cimec.ro> / <http://muzeulvanaciv.ro>.

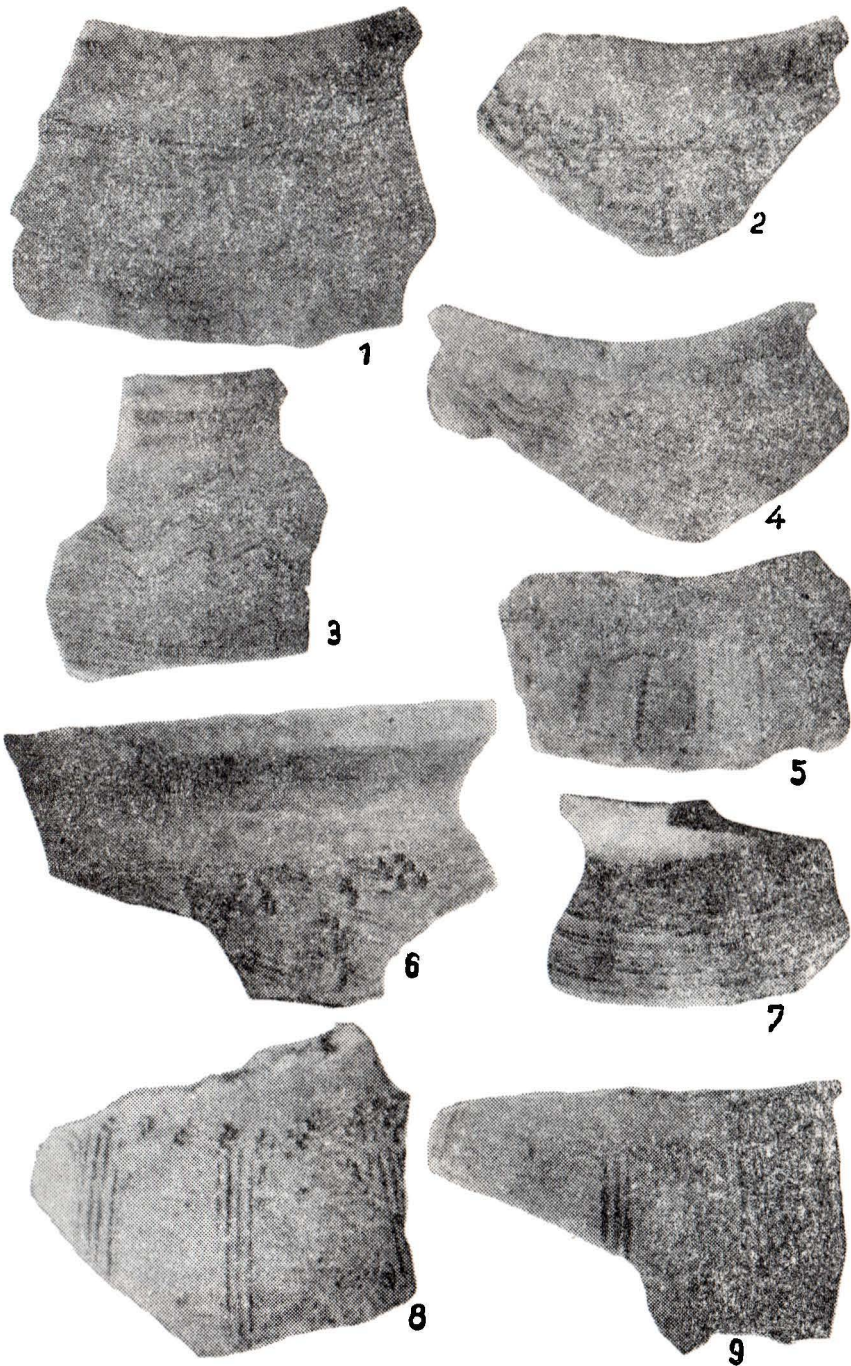

Fig. 12. Cimpineanca. Ceramică lucrată la roată. (1 din L_1 ;
<http://6/8/mec.ro/> ; <http://muzeulrance.ro/>)

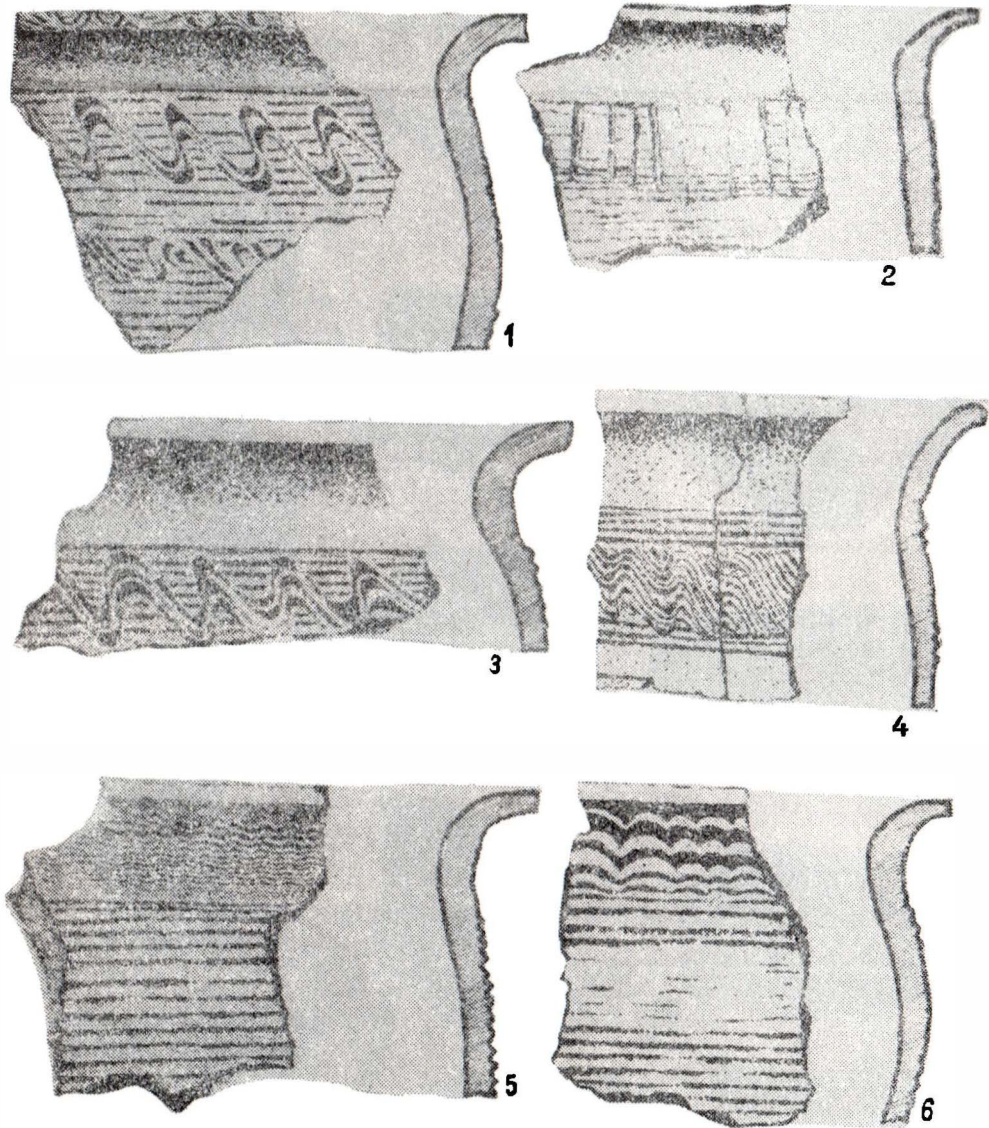

Fig. 13. Cimpineanca. Ceramică lucrată la roată. (1, 4 din L₃;
2, 3, 5, 6 din L₁). - <http://cimnec.ro/> - <http://mazeduvance.ro/>.

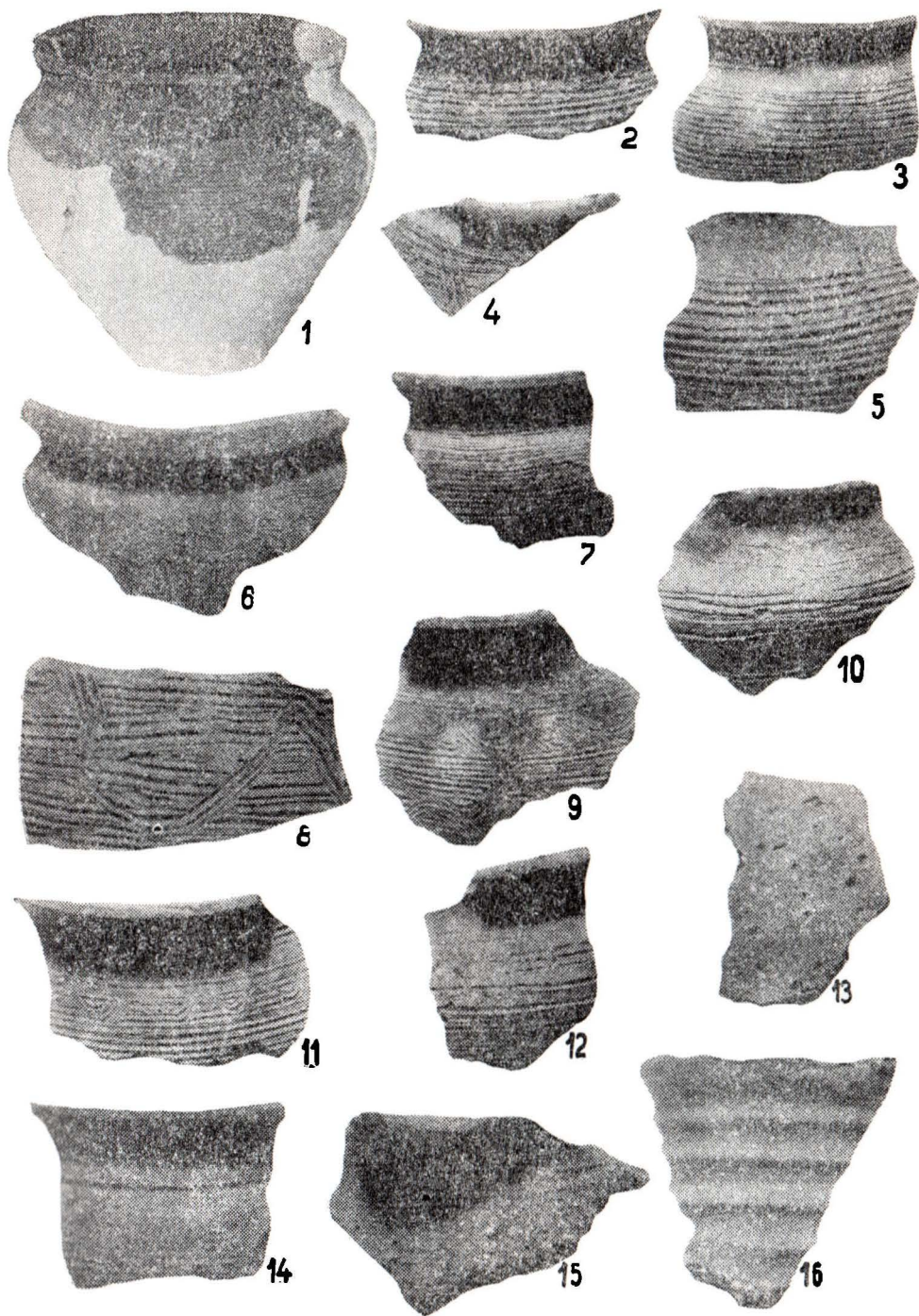

Fig. 14. Cimpineanca. Ceramică lucrată la roată. (1—9, 11—16) și cu mina (10).
 (1 din L₂; 2 din Sht 2 din L₂; 3 din L₂; 4 din L₂; 5 din L₂; 6 din L₂; 7 din L₂; 8 din L₂; 9 din L₂; 10 din L₂; 11 din L₂; 12 din L₂; 13 din L₂; 14—15 din L₆).

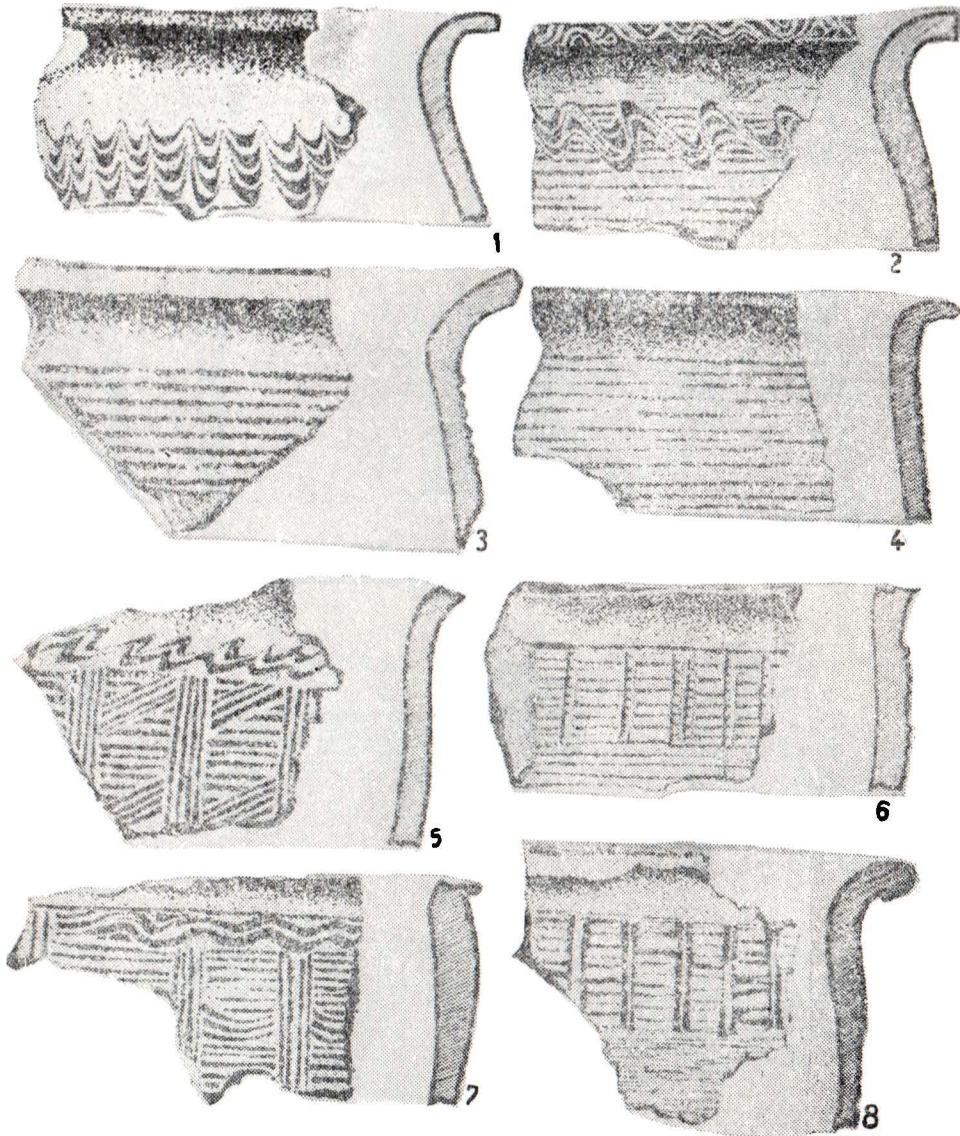

Fig. 15. Cîmpineanca. Ceramică lucrată la roată. (1—3, 5, 6 din L_2 ;
4 din <http://cimec.ro> ; <http://muzeulvance.ro> nat.).

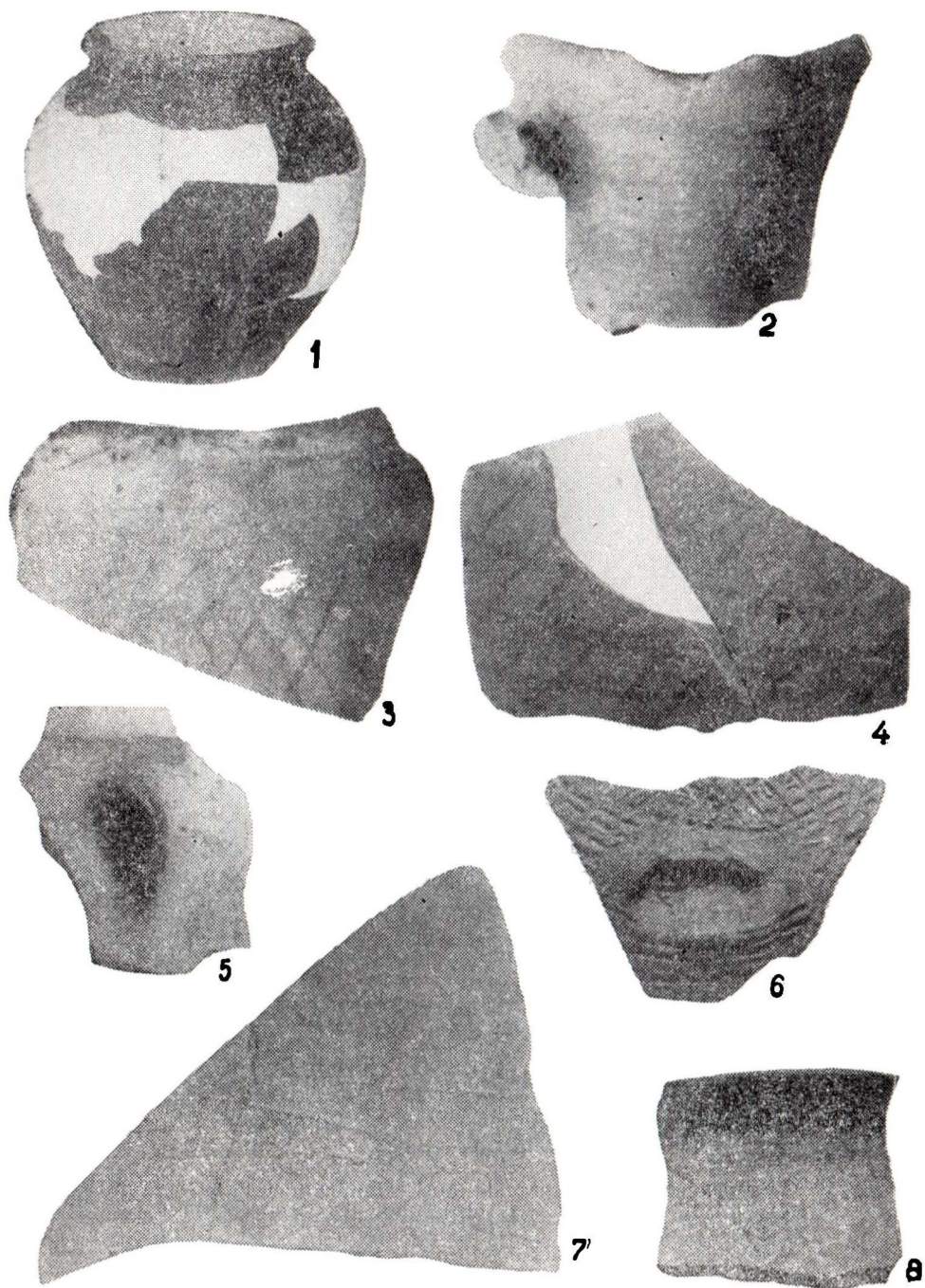

Fig. 18. Cîmpineanca. Ceramică lucrată la roată din pastă fină cenușie.
 (1—2 din L₁; 3 din L₂; 4—5 din L₃; 6—8 din L₄).

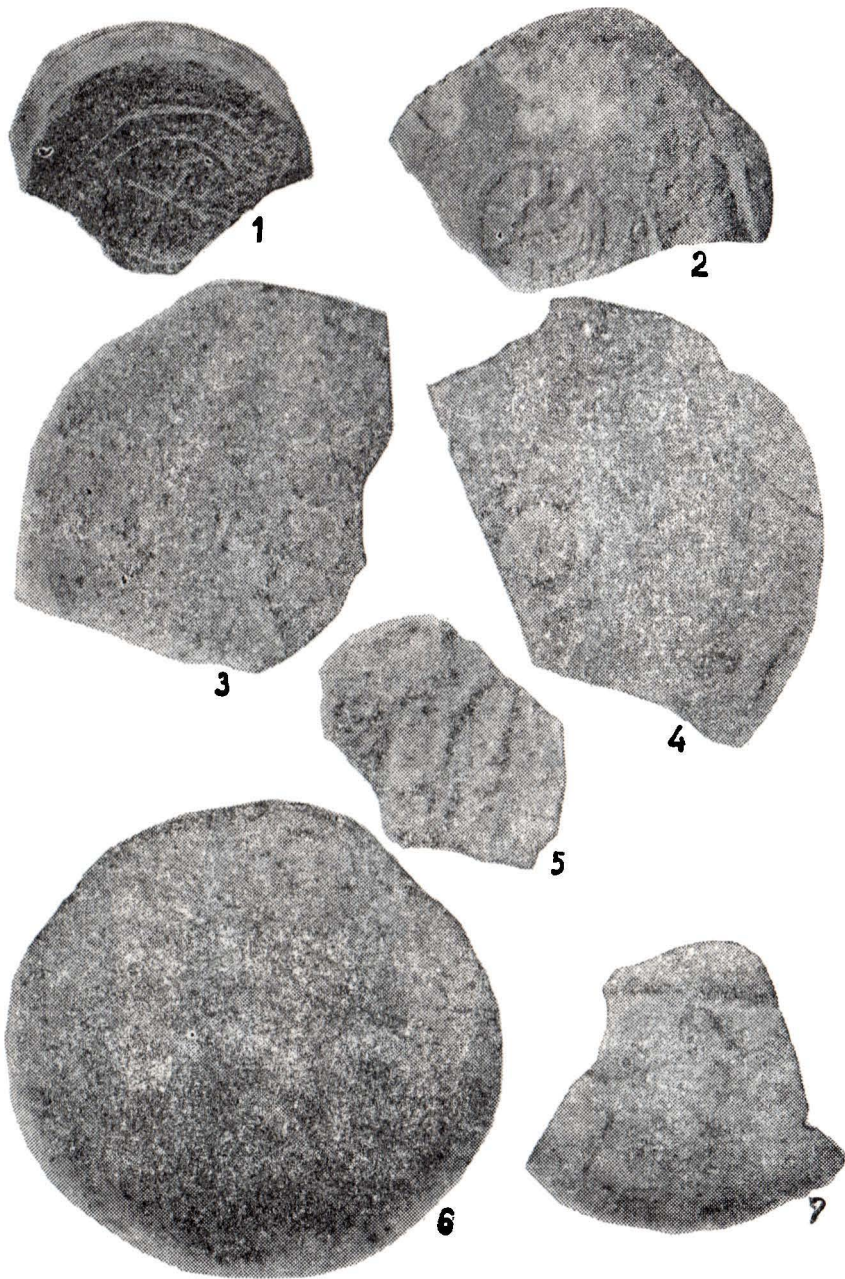

Fig. 19. Cimpineanca. Funduri de vase cu stampile în relief.
<http://dine.ro> <http://muzeulvrandei.ro>

Fig. 20. Cîmpineanca. Obiecte și unelte din fier (1—5, 10), lut (6—8) și os (7, 9, 11—12). <http://6im13.net/muzeulvancei90> 1/3 din m. nat.).